

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Katowicach

LKA.410.011.03.2021

Dr inż. Mateusz Damrat
Dyrektor
Państwowego Instytutu Geologicznego -
Państwowego Instytutu Badawczego

ul. Rakowiecka 4
00-975 Warszawa

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/21/067 Wykorzystanie energii wód termalnych dla celów wytwarzania ciepła

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Katowicach
ul. Powstańców 29, 40-039 Katowice
T +48 32 784 42 00, F +48 32 784 42 30
lka@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana

Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy¹, ul. Rakowiecka 4, 00-975 Warszawa

Kierownik jednostki kontrolowanej

Dr. inż. Mateusz Damrat, Dyrektor Instytutu, od 5 października 2019 r.

W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnili: Małgorzata Woźnicka – 4 października 2019 r., Agnieszka Wójcik w okresie od 24 listopada 2018 r. do 3 października 2019 r., Tomasz Nowacki w okresie od 12 stycznia 2018 r. do 23 listopada 2018 r., Sławomir Mazurek w okresie od 6 marca 2017 r. do 11 stycznia 2018 r., Andrzej Gąsiewicz, p.o. Dyrektora PIG, od 24 lutego 2016 r. do 5 marca 2017 r. oraz od 27 listopada 2015 r. do 22 lutego 2016 r., Tomasz Nałęcz, p.o. Dyrektora PIG, 23 lutego 2016 r., Andrzej Przybycin, p.o. Dyrektora PIG, od 23 do 26 listopada 2015 r., Roman Smółka, p.o. Dyrektora PIG, od 5 lipca 2014 r. do 22 listopada 2015 r.

(akta kontroli str. 3-19, 128-130, 146-147, 876)

Zakres przedmiotowy kontroli

1. Planowanie i realizacja ustawowych zadań państwowej służby geologicznej w części dotyczącej rozpoznania zasobów wód termalnych oraz energii geotermalnej.

2. Realizacja zadań zleconych państwowej służbie geologicznej przez ministra właściwego ds. środowiska, związanych z gospodarczym wykorzystaniem wód termalnych.

Okres objęty kontrolą

Lata 2015-2021 (do dnia zakończenia czynności kontrolnych), z uwzględnieniem informacji z lat wcześniejszych niezbędnych do oceny kontrolowanej działalności.

Podstawa prawna podjęcia kontroli

Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli².

Jednostka przeprowadzająca kontrolę

Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach

Kontroler

Marcin Wesoly, główny specjalista kp., upoważnienie do kontroli nr LKA/88/2021 z 28 kwietnia 2021 r.

(akta kontroli str.1-2)

¹ Dalej: „Instytut” lub „PIG”.

² Dz. U. z 2020 r. poz. 1200 ze zm., dalej: „ustawa o NIK”.

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Instytut realizował obowiązki państwowej służby geologicznej⁴, wynikające z ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze⁵, m.in. poprzez inicjowanie⁶ zadań dotyczących rozpoznania krajowego potencjału energetycznego i surowcowego wód termalnych. Dziesięć ww. zadań zostało ujętych do realizacji w latach 2015-2022, w zaakceptowanych przez ministra właściwego ds. środowiska⁷ planach pracy PSG, z czego pięć zostało zakończonych, a kolejne pięć pozostawało w trakcie realizacji. Łączna planowana wartość ww. zadań wraz z jedenastym zadaniem, ujętym w planie pracy PSG na 2021 r. na polecenie Ministra, wynosiła ponad 32 mln zł.

Kontrola jednego z tych zadań, poddanego szczegółowemu badaniu, pn.: *Ocena potencjału energetycznego i surowcowego wód termalnych i leczniczych w wybranych obszarach zurbanizowanych wraz z analizą geośrodowiskowych i ekonomicznych uwarunkowań ich zagospodarowania* wykazała, że przyjęty sposób planowania oraz finansowania zadań wykonywanych przez Instytut niekorzystnie wpływał na efektywność ich realizacji. I tak:

- Wielomiesięczna procedura zatwierdzania projektu zadania, obejmująca uzgodnienia z Ministrem (etap ustalania Planu pracy PSG), a następnie uzgodnienia z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej⁸ (etap zawierania umowy o dofinansowanie przedsięwzięcia) skutkowałą koniecznością prefinansowania przez Instytut zaplanowanych prac, a w rezultacie braku wystarczających środków, ograniczonym zakresem ich realizacji w tym okresie;
- W konsekwencji przyjętego przez Instytut sposobu uwzględnienia uwag Ministerstwa Środowiska do zgłoszonego przez PIG projektu zadania, ograniczono zakres części prac Instytutu do miejscowości liczących poniżej 50 tys. mieszkańców, tj. do potencjalnie mniej perspektywicznych lokalizacji inwestycji geotermalnych;
- Pomimo zakończenia w dniu 30 czerwca 2020 r. realizacji zadania, do dnia zakończenia kontroli NIK (tj. przez ponad rok) nie przedstawiono interesariuszom⁹ jego efektów rzeczowych, mających stanowić podstawę dla ewentualnych decyzji inwestycyjnych w zakresie przedsięwzięć geotermalnych. Powyższe było konsekwencją przyjętego z inicjatywy Instytutu systemu zawierania tzw. umów blokowych, tj. umów o dofinansowanie przedsięwzięć obejmujących kilka różnych zadań, które dla upublicznienia efektu rzeczowego wymagają zakończenia wszystkich z nich i rozliczenia całej umowy. Ponieważ w umowie blokowej, obejmującej badane zadanie, termin realizacji jednego z czterech pozostałych zadań został przesunięty, to raport z badanego zadania oraz informacje z niego wynikające nie zostały upublicznione, a ich upublicznienie nastąpi najwcześniej

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁴ Dalej: „PSG”.

⁵ Dz. U. z 2021 r., poz. 1420, dalej: „ustawa pgg”.

⁶ Zgodnie z art. 162 ust. 1 pkt 1 ustawy pgg państwowa służba geologiczna m.in. inicjuje zadania zmierzające do rozpoznania budowy geologicznej kraju, w tym prac o podstawowym znaczeniu dla gospodarki narodowej, w szczególności dla odnowienia bazy surowcowej kraju, ustalania zasobów złóż kopalin, a także dla ochrony środowiska.

⁷ Dalej: „Minister”. Zgodnie z art. 163 ust. 3 ustawy pgg, nadzór nad wykonywaniem zadań państwowej służby geologicznej sprawuje minister właściwy ds. środowiska, działający przy pomocy Głównego Geologa Kraju. Funkcję ministra właściwego ds. środowiska w okresie objętym kontrolą NIK pełnili: Michał Kurtyka - od 6 października 2020 r., a poprzednio: Michał Woś w okresie od 5 marca do 6 października 2020 r., Henryk Kowalczyk w okresie od 9 stycznia 2018 r. do 15 listopada 2019 r., Jan Szyszko w okresie od 16 listopada 2015 r. do 9 stycznia 2018 r., Maciej Grabowski w okresie od 27 listopada 2013 r. do 16 listopada 2015 r.

⁸ Dalej: „NFOŚiGW”.

⁹ W tym m.in. samorządom będącym w praktyce głównymi beneficjentami tego zadania.

30 kwietnia 2022 r., tj. prawie dwa lata po zakończeniu realizacji zadania. W rezultacie żadna z wytypowanych 11 miejscowości¹⁰ o relatywnie korzystnych warunkach geotermalnych, do dnia zakończenia kontroli NIK nie dysponowała informacjami o wynikach przeprowadzonych prac, a w konsekwencji większość z tych gmin nie podjęła żadnych działań w zakresie rozwoju geotermii.

Instytut zgodnie z art. 98 ust. 1 ustawy pgg udostępniał zainteresowanym podmiotom informacje geologiczne z zakresu geotermii. Ponadto Instytut wspierał merytorycznie administrację samorządową wykonującą zadania administracji geologicznej poprzez m.in. szkolenia i konsultacje oraz prowadził działalność informacyjną wśród interesariuszy w zakresie dotyczącym występowania w kraju wód termalnych i możliwości ich gospodarczego wykorzystania.

Instytut egzekwował od przedsiębiorców posiadających koncesję na wydobywanie wód termalnych terminowe przekazywanie informacji o zmianach zasobów złoża kopaliny i m.in. na ich podstawie corocznie opracowywał, w terminie określonym w art. 103 ust. 1 ustawy pgg, krajowy bilans zasobów złóż kopalin.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe¹¹ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Planowanie i realizacja ustawowych zadań państwowej służby geologicznej w części dotyczącej rozpoznania zasobów wód termalnych oraz energii geotermalnej

Opis stanu faktycznego

1.1. Instytut zainicjował na lata 2015-2022 plany realizacji 29 zadań w zakresie rozpoznania potencjału geotermalnego. Dziesięć z tych zadań¹² ujęto w zaakceptowanych przez Ministra rocznych¹³ planach pracy PSG sporządzonych na podstawie art. 163 ust. 4 ustawy pgg. Propozycje dotyczące planów wykonywania w ww. okresie 18 zadań zostały negatywnie rozpatrzone przez Ministra w toku procedury planowania zadań PIG na poszczególne lata¹⁴, a jedno

¹⁰ Przy zakresie zadania ograniczonym do miejscowości poniżej 50 tys. mieszkańców.

¹¹ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

¹² 1. zadanie o charakterze ciągłym ujęte w planie PSG na 2013 r. pn. *Prowadzenie Banku Danych Wód Podziemnych Zaliczonych do Kopalin (solanki, wody lecznicze i termalne)* – zakończone 30 września 2015 r.; 2. zadanie o charakterze jednostkowym ujęte w planie PSG na 2014 r. pn. *Młode strefy tektoniczne a warunki geotermalne w Sudetach w świetle badań geochronologicznych, strukturalnych i termometrycznych – etap I* – zakończone 31 grudnia 2017 r.; 3. zadanie o charakterze ciągłym ujęte w planie PSG na 2015 r. pn. *Prowadzenie Banku Danych Wód Podziemnych Zaliczonych do Kopalin (solanki, wody lecznicze i termalne)* – zakończone 31 marca 2018 r.; 4. zadanie o charakterze jednorazowym ujęte w planie PSG na 2016 r. pn. *Młode strefy tektoniczne a warunki geotermalne w Sudetach w świetle badań geochronologicznych, strukturalnych i termometrycznych – etap II* – zakończone 30 kwietnia 2020 r.; 5. zadanie o charakterze jednorazowym ujęte w planie PSG na 2017 r. pn. Ocena potencjału energetycznego i uwarunkowań środowiskowych dla wsparcia zrównoważonego rozwoju geotermii niskotemperaturowej – w trakcie realizacji; 6. zadanie o charakterze jednorazowym ujęte w planie PSG na 2017 r. pn. *Ocena potencjału energetycznego i surowcowego wód termalnych i leczniczych w wybranych obszarach zurbanizowanych wraz z analizą geośrodowiskowych i ekonomicznych uwarunkowań ich zagospodarowania* – zakończone 30 czerwca 2020 r.; 7. zadanie o charakterze jednorazowym ujęte w planie PSG na 2017 r. pn. *Program oceny stanu jakości i zasobów wód podziemnych zaliczonych do kopalin w celu ich ochrony i racjonalnego wykorzystania z uwzględnieniem zasad dokumentowania* – w trakcie realizacji; 8. zadanie o charakterze ciągłym ujęte w planie PSG na 2018 r. pn. *Prowadzenie Banku Danych Wód Podziemnych Zaliczonych do Kopalin (solanki, wody lecznicze i termalne)* – w trakcie realizacji; 9. zadanie o charakterze ciągłym ujęte w planie PSG na 2021 r. pn. *Prowadzenie Banku Danych Wód Podziemnych Zaliczonych do Kopalin (solanki, wody lecznicze i termalne)* – w trakcie realizacji; 10. zadanie o charakterze jednorazowym ujęte w planie PSG na 2021 r. pn. *Atlas geotermalny Sudetów i ich przedpola* – w trakcie realizacji.

¹³ Zadania ujęto w rocznych planach pracy PSG na poszczególne lata 2013-2018 i 2021 r.

¹⁴ Zadaniem, które usunięto były zadania ujęte w planach prac PSG i/lub listach nowych przedsięwzięć PSG (listy sporządzane były przed Planami prac PSG i zawierały wstępne propozycje zadań) na lata: 2015 r. - 1.

zadanie planowane na 2022 r.¹⁵ podlegało (w trakcie nin. kontroli NIK) weryfikacji. Do zakończenia kontroli NIK¹⁶ pięć spośród ww. dziesięciu zadań ujętych w planach pracy PSG zostało zrealizowanych, pozostałe pięć pozostawało w toku realizacji. Ponadto w Planie pracy PSG na 2021 r. na wniosek Ministra ujęto kolejne, jedenaste zadanie¹⁷, którego na koniec kontroli NIK jeszcze nie rozpoczęto. Plany pracy PSG na lata 2013-2021 obejmujące m.in. ww. zadania zostały sporządzone i przekazane przez Instytut do akceptacji przez ministra właściwego ds. środowiska w terminie do 31 maja danego roku, tj. zgodnie z wymogami art. 163 ust. 4 ustawy pgg. W pismach akceptujących plany pracy PSG na poszczególne lata Minister wskazał, iż stanowią one podstawę do składania przez Instytut wniosków do NFOŚiGW o dofinansowanie przedsięwzięć w formie dotacji ujętych w tych planach. Przewidywany czas trwania ww. 11 zadań (określony w umowach dotacyjnych na ich realizację, a w przypadku zadania zainicjowanego przez Ministra określony

---

zadanie pn. *Monitoring wód podziemnych zaliczonych do kopalni (wód leczniczych, termalnych i solanek)* - zadanie zaopiniowane negatywnie przez ministra, w związku z ograniczonymi możliwościami finansowania przez NFOŚiGW; 2. (zadanie ujęte wyłącznie w liście nowych zadań PSG): *Mapa potencjału geotermii płytkiej jako Odnawialne Źródło Energii na potrzeby Regionalnych Programów Operacyjnych – TermoGIS* - zadanie zaopiniowane negatywnie przez ministra z uwagi na lokalny charakter projektu TermoGIS; 2016 r. - 3. zadanie pn. *Interaktywny atlas prezentujący możliwości wykorzystania energii geotermalnej w Polsce - zadanie ciągłe* PSG - zadanie zaopiniowane negatywnie przez ministra proponującego odłożyć jego realizację do czasu zakończenia prac nad opracowaniem *Atlasu zasobów wód i energii geotermalnej Sudetów i Przedgórze Sudeckiego*; 4. (zadanie ujęte wyłącznie w liście nowych zadań PSG): *Monitoring wód podziemnych zaliczonych do kopalni – projekt* – zadanie zaopiniowane negatywnie przez ministra ze względu na trwające prace związane z realizacją zadania pn. *Prowadzenie Banku Wód Podziemnych Zaliczonych do Kopalni ...*; 5. (zadanie ujęte wyłącznie w liście nowych zadań PSG): *Ocena możliwości wykorzystania istniejących otworów wiertniczych do celów eksploatacji wód termalnych i potencjalnie leczniczych w rejonie aglomeracji warszawskiej* – zadanie zaopiniowane negatywnie przez ministra m.in. z uwagi na brak w kompetencjach Ministra Środowiska zadań dotyczących wód podziemnych zaliczonych do kopalni; 6. (zadanie ujęte wyłącznie w liście nowych zadań PSG): *Uwarunkowania eksploatacji i ochrony wód podziemnych zaliczonych do kopalni w świetle kosztów środowiskowych* – zadanie zaopiniowane negatywnie przez ministra m.in. z uwagi na brak wystarczających przesłanek wskazujących na możliwość realizacji zadań PSG w zakresie rozpoznania budowy geologicznej kraju. 2017 r. (zadania ujęte wyłącznie w liście nowych zadań PSG): 7. *Rozpoznanie budowy geologicznej kraju i wskazanie uwarunkowań środowiskowych dla wsparcia zrównoważonego rozwoju geotermii niskotemperaturowej - zadanie ciągłe*; 8. *Geośrodowiskowe uwarunkowania wykorzystania energii wód termalnych w niecce warszawskiej wraz wykonaniem mapy potencjału geotermalnego gmin aglomeracji warszawskiej, jako element realizacji krajowych zobowiązań w europejskim pakiecie energetyczno-klimatycznym*, 9. *Wsparcie wykorzystania energii geotermalnej w Polsce poprzez określenie potencjału energetycznego wód kopalnianych w Górnos Śląskim Zagłębiu Węglowym*, 10. *Identyfikacja głównych zbiorników solanek, wód leczniczych i termalnych jako obszarów perspektywicznych do zagospodarowania i wymagających szczególnej ochrony* – w PIG nie stwierdzono dokumentacji dot. opinii ministra. 2018 r. (zadania ujęte wyłącznie w liście nowych zadań PSG): 11. *Rozpoznanie potencjału geotermalnego Dolnego Śląska i Opolszczyzny wraz ze wskazaniem obszarów perspektywicznych dla eksploatacji wód termalnych i opracowaniem atlasu geotermalnego*, 12. *Ocena uwarunkowań wykorzystania ciepła ziemi w granicach obszarów górniczych złóż wód leczniczych uzdrowisk polskich* - zadania zaopiniowane negatywnie przez ministra z uwagi na brak możliwości otrzymania dofinansowania ze środków dostępnych na zobowiązaniu wieloletnim geologia w NFOŚiGW. 2019 r. (zadanie ujęte wyłącznie w liście nowych zadań PSG): 13. *Opracowanie krajowej bazy danych właściwości termicznych i petrofizycznych skał z wykorzystaniem danych archiwalnych i nowych analiz, na potrzeby opracowania map potencjału płytkiej i głębokiej geotermii* – opinia negatywna z uwagi na podobieństwo do zadania już realizowanego przez PIG. 2020 r. (zadanie ujęte wyłącznie w liście nowych zadań PSG): 14. *Ocena i popularyzacja potencjału energetycznego i uwarunkowań środowiskowych geotermii niskotemperaturowej w Górnos Śląskim Zagłębiu Węglowym* - przyczyna negatywnej opinii ministra – brak priorytetowego charakteru zadania. 2021 r. - 15. zadanie pn. *Ciepło radiogeniczne i inne parametry termiczne skał bloku sudeckiego* – zakres zadania połączono z zadaniem pn. *Atlas geotermalny Sudetów i ich przedpola*, 2022 r. (zadania zaopiniowane negatywnie przez ministra, bez podania przyczyn) - 16. zadanie pn. *Potencjał geotermalny niecki warszawskiej*, 17. zadanie pn. *Analiza wglębnego pola cieplnego na terenie Polski ze szczególnym uwzględnieniem otworów nawierconych po roku 2006*, 18. zadanie pn. *Ocena potencjału geotermalnego i możliwości zagospodarowania wód złożowych z odwadniania kopalń Górnos Śląskiego Zagłębia Węglowego*.

¹⁵ Zadanie pn. *Mapa potencjału geotermii niskotemperaturowej Polski (MPGN) w skali 1:50 000. Etap I - zadanie ciągłe*.

¹⁶ Tj. 26 sierpnia 2021 r.

¹⁷ Pn. *Geośrodowiskowe uwarunkowania wykorzystania energii wód termalnych na obszarze niecki mogileńskolódzkiej z uwzględnieniem oddziaływania eksploatacji na użytkowe poziomy wodonośne*.

w planie pracy PSG na 2021 r.¹⁸) wynosił od 21 do 60 miesięcy, a ich łączny koszt, przewidywany w zaakceptowanych przez Ministra planach pracy PSG, wynosił 32 173 244 zł¹⁹.

Celami prowadzonych zadań było m.in. szczegółowe określenie możliwości budowy nowych instalacji geotermalnych w rejonie niecki mogileńsko-łódzkiej²⁰; uszczegółowienie i pogłębienie stanu rozpoznania strukturalno-hydrogeologicznego stref dyslokacyjnych na obszarze Sudetów i bloku przedsudeckiego, wyselekcjonowanych w toku wcześniejszych badań jako szczególnie perspektywiczne dla pozyskiwania podziemnych wód termalnych oraz eksploracja geologiczno-geofizyczna nieobjętych dotąd badaniami stref uskoku-wspękanioowych regionu pod kątem systematycznego gromadzenia materiału do opracowania atlasu zasobów wód i energii geotermalnej Sudetów i Przedgórze Sudeckiego²¹; czy też dokonanie oceny potencjału energetycznego i surowcowego wód termalnych oraz termalnych leczniczych w wybranych obszarach zurbanizowanych wraz z analizą geośrodowiskowych i ekonomicznych uwarunkowań ich zagospodarowania²².

(akta kontroli str. 20-69, 73, 1180-1232, 1263, 1265-1267, 1543-1547, 1554-1566)

1.2 Instytut dla wszystkich ww. 11 zadań ujętych w planach prac PSG złożył wnioski do NFOŚiGW o dofinansowanie ich realizacji. Wnioski złożono w następujących terminach: przed rozpoczęciem roku kalendarzowego na który ustanowiono plan pracy PSG (jeden wniosek), w pierwszym kwartale roku kalendarzowego na który ustanowiono plan pracy PSG (jeden wniosek), w II kwartale (dwa wnioski), w III kwartale (dwa wnioski) i w IV kwartale (trzy wnioski, w tym jeden obejmujący dwa zadania) tego roku oraz w roku następującym po roku, na który ustanowiono plan pracy PSG (jeden wniosek²³). Dyrektor Instytutu podał, że terminy składania wniosków wynikały m.in. z terminów akceptacji przez ministra właściwego ds. środowiska planów pracy PSG oraz z terminów naboru wniosków.

(akta kontroli str. 74-75, 1470-1478, 1547)

Wnioski dotyczące dziesięciu zadań uzyskały pozytywne opinie ministra, w pozostałym jednym przypadku²⁴ wydanie opinii zostało wstrzymane do czasu udostępnienia cyfrowych wersji modeli geologicznego i parametrycznego na potrzeby realizacji zadania przez właściciela licencji. W zakresie ww. dziesięciu zadań zawarto z NFOŚiGW umowy o dofinansowanie ich realizacji. Umowy te zawarto w terminie od jednego do siedmiu miesięcy od uzyskania pozytywnej opinii ministra, sześć z nich zawarto w roku kalendarzowym następującym po roku

¹⁸ Do zakończenia kontroli NIK nie zawarto umowy o dofinansowanie przedsięwzięcia z NFOŚiGW na realizację zadania.

¹⁹ W badanym okresie PSG nie była finansowana ze środków budżetu państwa w części dotyczącej środowiska będących w dyspozycji ministra właściwego ds. środowiska, zgodnie z art. 162a ust. 1 ustawy pgg. Jak wyjaśnił Z-ca Dyrektora ds. służby geologicznej, PIG-PIB zwracał się do Ministra Środowiska z prośbą o zabezpieczenie środków z budżetu państwa na rok 2020 w części dotyczącej środowiska, będących w dyspozycji ministra właściwego ds. środowiska, które zostaną przeznaczone na realizację zadań w zakresie geologii, które nie mogą być sfinansowane zgodnie z art. 162a ust. 2 pgg, ze środków NFOŚiGW (pismo GSK-070/498/2019/AKO z dnia 13.03.2019 wraz z późniejszą korespondencją). Dotacja budżetowa dla PIG-PIB nie została przydzielona.

²⁰ Zadanie pn.: *Geośrodowiskowe uwarunkowania wykorzystania energii wód termalnych na obszarze niecki mogileńsko-łódzkiej z uwzględnieniem oddziaływania eksploatacji na użytkowe poziomy wodonośne.*

²¹ Zadanie pn. *Młode strefy tektoniczne a warunki geotermalne w Sudetach w świetle badań geochronologicznych, strukturalnych i termometrycznych – etap II.*

²² Zadanie pn. *Ocena potencjału energetycznego i surowcowego wód termalnych i leczniczych w wybranych obszarach zurbanizowanych wraz z analizą geośrodowiskowych i ekonomicznych uwarunkowań ich zagospodarowania.*

²³ Nr 404/2016 (plan prac PSG na 2015 r.) – pierwszy wniosek złożono 31 lipca 2015 r. (został odrzucony z uwagi na niespełnienie kryteriów dostępu do programu finansowania).

²⁴ Wniosek nr 1914/2020.

złożenia wniosków²⁵, co jak podał Dyrektor Instytutu wynikało m.in. z konieczności złożenia dodatkowych wyjaśnień na etapie oceny wniosku o dofinansowanie realizacji danego przedsięwzięcia.

(akta kontroli str. 76, 1479-1482, 1547)

1.3 Dyrektor Instytutu wyjaśnił, że w okresie objętym kontrolą żaden z geologów wojewódzkich i powiatowych nie zwracał się do Instytutu z prośbą o wsparcie merytoryczne w zakresie działań związanych z zagospodarowaniem potencjału wód termalnych. Instytut wspierał natomiast merytorycznie działania samorządowej administracji geologicznej w zakresie zasobów wód geotermalnych i energii geotermalnej poprzez organizację szkoleń²⁶, bezpośrednie konsultacje²⁷ oraz prowadzenie serwisu *Geologia Samorządowa*²⁸.

(akta kontroli str. 77-78, 116-127)

1.4 Instytut w badanym okresie prowadził działalność informacyjną w zakresie geotermii mającą na celu udostępnienie szerokiemu gronu interesariuszy²⁹ informacji poprzez:

- prezentację referatów i posterów: pracownicy Instytutu podczas 33 konferencji (kongresów) wygłosili 60 referatów oraz podczas ośmiu tego typu wydarzeń zaprezentowali 17 posterów;
- organizację dziesięciu konferencji i warsztatów dotyczących geotermii: wydarzenia te obejmowały zagadnienia: perspektywy rozwoju geotermii w Polsce, budowa instalacji geotermalnych; uwarunkowania geologiczne, prawne i ekonomiczne wykorzystania ciepła Ziemi. W konferencjach i warsztatach udział wzięli przedstawiciele administracji państwowej, administracji geologicznej, samorządowców, przedsiębiorców i użytkowników systemów geotermalnych.
- udział w 12 wydarzeniach branżowych, podczas których zostały zorganizowane stoiska ekspozycyjne, na których eksperci Instytutu udzielali informacji z zakresu geotermii. Pracownicy Instytutu wzięli także udział w sesjach i panelach dyskusyjnych. Od 2016 r. PIG uczestniczy w wydarzeniu Ogólnopolskie Forum Pomp Ciepła i Technologii Grzewczej - cyklicznej imprezie poświęconej nowym technologiom, użyteczności, sposobom sterowania i diagnostyki pomp ciepła. Podczas tych spotkań eksperci PIG udzielają informacji na temat wpływu warunków geologicznych na efektywność projektowanych systemów geotermii niskotemperaturowej.
- prezentację materiałów medialnych (m.in. prasowy artykuł sponsorowany, konferencja prasowa dotycząca perspektyw rozwoju geotermii w Polsce, film edukacyjno-promocyjny).

---

²⁵ Pozostałe trzy umowy obejmujące cztery zadania zawarto w roku kalendarzowym złożenia wniosków o dofinansowanie.

²⁶ W 2019 r. PIG przygotował i przeprowadził szkolenie dla pracowników samorządowej administracji geologicznej pt.: „Aspekty administracyjno-prawne i środowiskowe z zakresu hydrogeologii i ciepła Ziemi”. Materiały ze szkolenia zostały publicznie udostępnione na stronie internetowej projektu *Geologia samorządowa*.

²⁷ Przedstawicielom samorządowej administracji geologicznej (oraz innym zainteresowanym podmiotom) udostępnione zostały na stronie *Geologia samorządowa* dane kontaktowe do konsultacji telefonicznych i w formie elektronicznej. W ramach ww. konsultacji udzielono wyjaśnień dot. m.in. geotermii.

²⁸ PIG prowadzi serwis internetowy *Geologia Samorządowa*. Jest to serwis informacyjno-edukacyjny z zakresu geologii, górnictwa, ochrony środowiska, administracji i przepisów, którego głównymi adresatami są pracownicy samorządowej administracji geologicznej. W ramach funkcjonowania serwisu PIG udostępnia omówienia zagadnień z poszczególnych dziedzin, w tym obejmujących obszar geotermii.

²⁹ W tym: jednostki rządowe i samorządowe, administracji geologicznej szczebla powiatowego i wojewódzkiego, jednostki badawczo-rozwojowe, uczelnie wyższe, przedsiębiorcy.

- prowadzenie serwisu internetowego *Geologia Samorządowa*, obejmującego informacje o geotermii.

- realizację zadania Mapa Geośrodowiskowa Polski w skali 1:50 000. W tym zadaniu, poza opracowaniem trzech edycji tej mapy³⁰ w formie arkuszowej, prowadzone są i utrzymywane serwisy oraz narzędzia sieciowe. W kwestii złóż wód termalnych na arkuszach mapy złoża prezentowane są punktowo – jako ujęcia termalnych wód złożowych, a obszary i tereny górnicze złóż wód termalnych – powierzchniowo, w granicach ich wyznaczenia. W serwisie mapowym emgsp³¹ złoża prezentowane są analogicznie jak na arkuszach map ze stanem aktualności opracowania arkuszy mapy oraz w bezpośrednim połączeniu z najaktualniejszymi danymi z bazy MIDAS – gdzie zarówno złoża jak i tereny i obszary górnicze wód prezentowane są obszarowo. Dodatkowo na mapach arkuszowych oraz w serwisie mapowym prezentowane są pozostałe komponenty środowiska, objęte ochroną lub takiej ochrony wymagające, co umożliwia pozyskanie informacji o sposobie zagospodarowania terenu w najbliższym otoczeniu ujęcia wód termalnych. Potencjalny użytkownik złoża wód termalnych ma tym samym zapewniony dostęp do danych pozwalających na ustalenie ewentualnych ograniczeń środowiskowych, które mogą wystąpić w trakcie eksploatacji złoża. Wszystkie opracowane arkusze map dostępne są w Narodowym Archiwum Geologicznym³². Dodatkowo w centralnej bazie danych geologicznych³³ dostępne są mapy arkuszowe wraz z tekstami objaśniającymi w ujęciu wojewódzkim oraz teksty objaśnień do arkuszy z poprzedniej edycji.

(akta kontroli str. 78-104)

1.5 W badanym okresie do PIG wpłynęły 42 wnioski³⁴ interesariuszy (m.in. przedsiębiorców, samorządów) o udostępnienie informacji geologicznej gromadzonej w zasobach Narodowego Archiwum Geologicznego oraz bazach danych geologicznych z zakresu geotermii. PIG rozpatrzył ww. wnioski bez zbędnej zwłoki, tj. w okresie miesiąca od ich wpływu do Instytutu. W 38 przypadkach Instytut udostępnił wnioskowane materiały, pobierając opłatę za udostępnienie informacji³⁵, uwzględniając koszty jej utrwalenia i przekazania. W pozostałych pięciu przypadkach wnioski zostały rozpatrzone negatywnie z uwagi na braki formalne i merytoryczne wniosków (trzy przypadki), brak w bazie danych PIG informacji dotyczących ujęć wód termalnych zlokalizowanych na obszarze danej gminy (jeden przypadek) oraz anulowanie wniosku z uwagi na brak zgody współwłaściciela informacji geologicznej na jej udostępnienie (jeden przypadek).

(akta kontroli str. 892-920, 976)

Ponadto w okresie objętym kontrolą do PIG wpłynęło 18 pism o udzielenie informacji o warunkach geotermalnych w danej gminie. W odpowiedzi PIG poinformował adresatów tych pism (głównie jednostki samorządu terytorialnego) o możliwości samodzielnego odnalezienia przez podmiot zainteresowany pożądanymi informacjami³⁶ oraz o możliwości uzyskania wglądu do informacji geologicznej zgromadzonej

³⁰ Począwszy od 1997 r. – w pierwszej edycji pod nazwą Mapa Geologiczno-Gospodarcza Polski, dalej: MGGP.

³¹ <http://emgsp.pgi.gov.pl/emgsp/>

³² Każdy użytkownik po wystosowaniu odpowiedniego wniosku może mapy zakupić lub uzyskać do wglądu.

³³ Pod adresem: <http://baza.pgi.gov.pl/resources.html?type=map50&id=19>.

³⁴ Do 28 sierpnia 2019 r. sporządzane na formularzach stanowiących załącznik nr 1 do *Regulaminu korzystania z materiałów archiwalnych w Centralnym Archiwum Geologicznym PIG-PIB* wprowadzonego zarządzeniem Dyrektora PIG nr 5 z 6 lutego 2012 r., a od 29 sierpnia 2019 r. sporządzane na formularzach stanowiących załącznik B do załącznika nr 1 do zarządzenia Dyrektora PIG nr 50 z dnia 28 sierpnia 2019 r.

³⁵ Z wyłączeniem przypadków udzielenia informacji organom administracji publicznej do realizacji celów ustawowych, w tym na potrzeby działalności Instytutu.

³⁶ W Centralnej Bazie Danych Geologicznych (CBDG) udostępnionej na stronie internetowej Instytutu.

w Narodowym Archiwum Geologicznym wskazując procedurę ich pozyskania³⁷. Udzielenie ww. odpowiedzi nastąpiło bez zbędnej zwłoki, tj. w okresie miesiąca od wpływu pisma do PIG.

(akta kontroli str. 108-110, 889-891)

1.6 Dyrektor PIG wyjaśnił, że w ramach wykonywania jednego z ustawowych zadań państwowej służby geologicznej – „sporządzanie krajowego bilansu zasobów kopalin”³⁸, co roku w okresie styczeń/luty PIG rozsyłał ponad 3 tys. pism do użytkowników złóż, przypominających o ustawowym obowiązku przedsiębiorców eksploatujących złoża przekazania PIG w terminie do 15 marca informacji o zmianach zasobów³⁹. Mimo ustawowego obowiązku oraz pomimo rozesłania przez pracowników PIG pism przypominających i umieszczenia dodatkowej informacji na stronie Instytutu wraz z wzorami formularzy do wypełnienia, corocznie część przedsiębiorców nie przysyła stosownych danych. W związku z tym, aby móc należycie wykonać powierzone PIG zadanie państwowej służby geologicznej, co roku w kwietniu wysyłane są do przedsiębiorców pisma ponagląjące (monity), z jednoczesnym poinformowaniem o zaistniałych nieprawidłowościach także odpowiednich okręgowych urzędów górniczych oraz Wyższego Urzędu Górniczego.

(akta kontroli str. 105)

W latach 2015-2018 i 2021 r. do przedsiębiorców eksploatujących wody termalne Instytut nie wysłał żadnego monitu, gdyż wszyscy ww. przedsiębiorcy przekazali wymagane dane. W 2019 r. w ramach monitów rozesłanych w dniach 16-18 kwietnia 2019 r. wysłano pisma do dwóch przedsiębiorców eksploatujących wody termalne, którzy przesłali wymagane informacje 17 i 23 kwietnia 2019 r. W 2020 r. z uwagi na obostrzenia związane ze stanem epidemiologicznym w kraju, PIG nie wysłał pism monitujących pocztą, natomiast 9 kwietnia 2020 r. wysłano emaile do dwóch przedsiębiorców w sprawie braku wymaganych informacji. Wymagane informacje uzyskano od jednego z tych przedsiębiorców (18 maja 2020 r.), natomiast o braku uzyskania informacji od drugiego z nich PIG, pismem z 9 czerwca 2020 r.⁴⁰, poinformował organ koncesyjny (Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego).

(akta kontroli str. 105-106, 248-255)

Instytut, zgodnie z art. 103 ust. 1 i art. 162 ust. 1 pkt 5 ustawy pgg, w poszczególnych latach objętych kontrolą, w oparciu o informacje o zmianach zasobów złoża kopaliny⁴¹, opracowywał „Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce”. W opracowaniach tych zamieszczono m.in. dane o wodach termalnych⁴², których zasoby eksploatacyjne w poszczególnych latach wykazano w następujących ilościach: 2015 r. (dane za 2014 r.) – 3 348,3 m³/h, 2016 r. – 3 728,3 m³/h, 2017 r. – 3 842,3 m³/h, 2018 r. – 3 842,3 m³/h, 2019 r. – 4 241,3 m³/h, 2020 r. – 4 827,3 m³/h, 2021 r. – 5 291,3 m³/h. Zgodnie z art. 103 ust. 2 ustawy pgg, bilanse zasobów złóż

³⁷ W tym złożenie formularza wniosku.

³⁸ Art. 162 ust. 1 pkt 5 ustawy pgg.

³⁹ W postaci wypełnionych formularzy (Z-1, Z-2, Z-3 lub Z-4, w zależności od rodzaju kopaliny oraz wielkości złoża), których wzory określone zostały w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 15 listopada 2011 r. w sprawie operatu ewidencyjnego oraz wzorów informacji o zmianach zasobów złoża kopaliny (Dz. U. poz. 1568 z późn. zm.). W przypadku wód termalnych, przedsiębiorca wypełnia formularz Z-4

⁴⁰ Nr GZG-510-4/2020/MID3.

⁴¹ Ustaleń dokonano na podstawie badania próby kontrolnej obejmującej dane przekazane przez trzech przedsiębiorców. W związku z nieprzekazaniem przez jednego z przedsiębiorców wymaganych informacji za 2019 r. (co przedstawiono w treści niniejszego wystąpienia pokontrolnego), w bilansie zasobów złóż kopalin w Polsce według stanu na 31 grudnia 2019 r., analogicznie jak w roku poprzednim, nie wykazano poboru wody z ujęcia objętego koncesją tego przedsiębiorcy.

⁴² Rozdział „Solanki, wody lecznicze i termalne”.

kopalin w Polsce, przekazane przez PIG Ministrowi na przełomie maja i czerwca danego roku, zostały przez niego zaakceptowane w terminie do 30 czerwca danego roku.

(akta kontroli str. 106, 134-145, 945, 950-975, 1083-1179)

1.7 Minister nie przeprowadzał w badanym okresie kontroli PIG dedykowanej realizacji ustawowych i statutowych zadań, dotyczących rozpoznawania występowania wód termalnych i możliwości ich gospodarczego wykorzystania. Zespół kontrolujący Ministerstwa Środowiska przeprowadził natomiast kontrolę za okres od 1 stycznia 2016 r. do 28 lutego 2019 r. w zakresie m.in. wybranych obszarów funkcjonowania Instytutu, w wyniku której zidentyfikowano m.in. przypadki wielomiesięcznego przekraczania terminów zatwierdzania planów prac PSG, określonych w *Działaniach nadzorczych Ministra Środowiska wobec Państwowego Instytutu Geologicznego – Państwowego Instytutu Badawczego*⁴³. Uniemożliwiało to Instytutowi składanie wniosków na dany rok, m.in. w związku z limitowanym dostępem do generatora wniosków NFOŚiGW. Stwierdzono, że powyższy stan, jak i skomplikowana procedura zapewnienia finansowania zadań PSG oraz innych zadań z zakresu geologii, powodowała w większości przypadków konieczność długotrwałego prefinansowania zadań, powodującego m.in. wyższe koszty zadań np. z uwagi na koszt odsetek od zaciągniętego na ich realizację kredytu na warunkach komercyjnych. W toku kontroli prowadzonej przez Ministerstwo szczegółowym badaniem objęto jedno zadanie z zakresu geotermii pn. *Prowadzenie Banku Danych Wód Podziemnych Zaliczonych do Kopalin (solanki, wody lecznicze i termalne)* – zadanie z planu prac PSG na 2015 r. Stwierdzono m.in. że ww. zadanie było przez ponad dwa lata prefinansowane przez PIG, m.in. z uwagi na nierzetelnie przygotowywany przez Instytut wniosek o dofinansowanie.

(akta kontroli str. 107, 978-1082)

Z kolei NFOŚiGW w badanym okresie przeprowadził pięć kontroli prawidłowości realizacji umów obejmujących swym zakresem zagadnienia geotermii⁴⁴, z czego w czterech przypadkach nie stwierdzono nieprawidłowości. W jednej kontroli⁴⁵, w związku ze stwierdzeniem ryzyka niezrealizowania pełnego zakresu rzeczowego zgodnie z zapisami umowy dot. prac związanych z wierceniami i reprocessingiem archiwalnych danych, sejsmicznych (w przypadku gdy Minister Środowiska nie zaakceptuje zmian zakresu rzeczowego przedsięwzięcia proponowanych przez PIG)

⁴³ W dniu 10 listopada 2015 r. Minister Środowiska wydał zarządzenie w sprawie zasad prowadzenia nadzoru przez Ministra Środowiska (Dz. Urz. MŚ poz. 79). Tego samego dnia Główny Geolog Kraju, działający z upoważnienia Ministra podpisał Działania nadzorcze, w którym określono zadania nadzorcze Ministra (wykonywane przy pomocy Głównego Geologa Kraju) wobec PIG, sposób ich wykonywania i odpowiedzialną komórkę – Departament Geologii i Koncesji Geologicznych.

⁴⁴ 1. umowa nr 377/2015/Wn-07/FG-GO-DN/D obejmująca zadanie: *Młode strefy tektoniczne a warunki geotermalne w Sudetach w świetle badań geochronologicznych, strukturalnych i termometrycznych – etap I* (kontrola w dniach 21-24.03.2017 r. w trakcie realizacji przedsięwzięcia); 2. umowa nr 44/2017/Wn-07/FG-SM-DN/D obejmująca zadanie: *Młode strefy tektoniczne a warunki geotermalne w Sudetach w świetle badań geochronologicznych, strukturalnych i termometrycznych – etap II* (kontrola w dniach 25-28.09.2018 r. w trakcie realizacji przedsięwzięcia); 3. umowa nr 371/2017/Wn-07/FG-go-dn/D obejmująca zadanie: *Ocena potencjału energetycznego i uwarunkowań środowiskowych dla wsparcia zrównoważonego rozwoju geotermii niskotemperaturowej* (kontrola w dniach 6-8.08.2019 r. w trakcie realizacji przedsięwzięcia); 4. umowa nr 181/2018/Wn-07/FG-sm-dn/D obejmująca zadania: *Ocena potencjału energetycznego i surowcowego wód termalnych i leczniczych w wybranych obszarach zurbanizowanych wraz z analizą geośrodowiskowych i ekonomicznych uwarunkowań ich zagospodarowania oraz Program oceny stanu jakości i zasobów wód podziemnych zaliczonych do kopalin w celu ich ochrony i racjonalnego wykorzystania z uwzględnieniem zasad dokumentowania* (kontrola w dniach 4-6.09.2019 r. w trakcie realizacji przedsięwzięcia); 5. umowa nr 307/2018/Wn-07/FG-GO-DN/D obejmująca zadanie: *Prowadzenie Banku Danych Wód Podziemnych Zaliczonych do Kopalin (solanki, wody lecznicze i termalne)* - kontrola w dniach 14-18.12.2020 r. w trakcie realizacji przedsięwzięcia.

⁴⁵ Dotyczącej realizacji umowy nr 44/2017/Wn-07/FG-SM-DN/D.

sformułowano dwa zalecenia pokontrolne zobowiązujące PIG do uzyskania decyzji Ministra w sprawie proponowanych przez PIG zmian zakresu prac oraz do wystąpienia do NFOŚiGW z wnioskiem o zmianę warunków umowy. Wykonanie zaleceń nastąpiło poprzez zawarcie przez PIG i NFOŚiGW aneksu nr 3/116 z dnia 18 marca 2019 r. do umowy o dofinansowanie przedsięwzięcia.

(akta kontroli str. 107, 148-247)

1.8 Analiza wybranego do szczegółowego badania jednego z zadań w zakresie geotermii, realizowanych przez Instytut w badanym okresie, pn. *Ocena potencjału energetycznego i surowcowego wód termalnych i leczniczych w wybranych obszarach zurbanizowanych wraz z analizą geośrodowiskowych i ekonomicznych uwarunkowań ich zagospodarowania*⁴⁶ wykazała, co następuje:

a) Planowanie zadania:

W planie pracy PSG na 2017 r. (i lata następne) przesłanym Ministrowi pismem z 31 maja 2016 r.⁴⁷ ujęto m.in. zadanie pn. *Ocena potencjału surowcowego i energetycznego wód termalnych i leczniczych miast i wybranych obszarów kraju wraz z analizą geośrodowiskowych i ekonomicznych uwarunkowań ich zagospodarowania*. Termin realizacji zadania określono na okres od kwietnia 2017 r. do czerwca 2020 r., przy łącznych nakładach finansowych w wysokości 3.830.000 zł⁴⁸.

(akta kontroli str. 256, 371-373)

Pismem z 30 sierpnia 2016 r.⁴⁹ podpisanym przez Z-cę Dyrektora Departamentu Nadzoru Geologicznego Ministerstwa Środowiska, sformułowano uwagi do ww. propozycji wnosząc m.in. o doprecyzowanie zakresu rzeczowego przedsięwzięcia oraz wskazując, m.in. iż: „*należy doprecyzować jakie będą kryteria doboru miast, będących przedmiotem analizy (dla oceny potencjału wód termalnych może być to np. analiza miast powyżej 50 000 mieszkańców, gdyż miasta o tej wielkości posiadają często cenną dla późniejszego wykorzystania wód termalnych sieć ciepłowniczą, co więcej tych miast jest na terenie Polski kilkadziesiąt, co przyspieszyłoby osiągnięcie efektu rzeczowego zadania*”. Ponadto wskazano, iż: „*należy doprecyzować zakres rzeczowy przedsięwzięcia w celu uniknięcia powielania już wykonanych prac np. notatka dla Ministra Jędryska nt. warunków geotermalnych w miastach powyżej 50 tysięcy mieszkańców*”⁵⁰ oraz że: „*zakres zadania wydaje się być zbliżony do zadania prezentowanego w ostatnich latach przez Polskie Stowarzyszenie Geotermiczne (...) o nazwie »Koncepcja Rozwoju Geotermii w Polskich Miastach«, które jest obecnie na etapie uzyskiwania środków finansowych na realizację końcowych etapów prac. (...) Stowarzyszenie dokonało już analizy szeregu opracowań o tematyce geotermalnej (głównie regionalnych) i wytypowało perspektywiczne miasta do wykorzystania energii geotermalnej. Według analiz Stowarzyszenia ponad 100 miast polskich spełnia warunek potencjalnego dostępu do zasobów energii geotermalnej, z możliwością wykorzystania ich do celów grzewczych. Końcowymi etapami ww. koncepcji miałyby być przygotowanie, przeprowadzenie oraz analiza wyników ankiety skierowanej do wytypowanych miast, a następnie opracowanie Krajowego Programu Rozwoju Geotermii w Miastach oraz budowa modelowej ciepłowni geotermalnej w mieście.*

⁴⁶ Zadanie realizowane na podstawie art. 162 ust. 1 pkt 1 ustawy pgg.

⁴⁷ Nr NPL-070/10/2016/AB.

⁴⁸ W tym prace realizowane przez psg: 2.389.615,75 zł i prace realizowane przez podwykonawców: 1.440.385 zł.

⁴⁹ Nr DNG-wngs.0324.4.2016.BB.

⁵⁰ Notatka zawiera ogólny opis rozpoznania warunków geotermalnych w poszczególnych województwach oraz zlokalizowanych na ich obszarze łącznie 86 miastach liczących co najmniej 50 tysięcy mieszkańców.

Należy zatem stwierdzić, iż zakres prac, który proponuje PIG w opiniowanym zadaniu, został już wykonany przez Polskie Stowarzyszenie Geotermiczne w pierwszych etapach realizacji »Koncepcji...«. Nie jest zasadne powielanie tych tematów”. W ww. piśmie podano również, że z uwagi na brak szczegółowego zakresu rzeczowego i kosztorysu zadania, nie dokonano oceny kosztów planowanego zadania.

(akta kontroli str. 257-263, 322-341, 1233-1236)

PIG w odpowiedzi na ww. uwagi poinformował⁵¹ m.in. że: „aby uniknąć dublowania prac realizowanych przez Polskie Stowarzyszenie Geotermiczne w projekcie pt. »Koncepcja Rozwoju Geotermii w Polskich Miastach« gdzie przyjęto, jako kryterium wyboru miast liczbę mieszkańców powyżej 50 tys. autorzy proponowanego zadania nie będą przyjmować, jako wskaźnika liczby ludności, a przede wszystkim poziom rozpoznania w skojarzeniu z gęstością zaludnienia wybranych obszarów zurbanizowanych. Miejscowości z liczbą mieszkańców większą niż 50 tys. zł zostaną odrzucone”. Instytut podał również, że (...) „realizacja tego zadania będzie stanowić rozszerzenie i uzupełnienie prac w temacie pt. »Koncepcja Rozwoju Geotermii w Polskich Miastach«”. Jednocześnie dokonano modyfikacji tytułu zadania⁵², a koszt zadania oszacowano na kwotę 2.809.000 zł, w tym prace własne (2.095.000 zł) i kooperacja (714.000 zł).

(akta kontroli str. 264-268, 342-357)

Zastępca Dyrektora Instytutu ds. służby geologicznej wyjaśnił, m.in. że: „PIG-PIB na wstępnym etapie projektowania zadania (...) nie posiadał wiedzy na temat szczegółowego zakresu planowanych do wykonania prac przez Polskie Stowarzyszenie Geotermiczne w trakcie realizacji zadania o nazwie »Koncepcja Rozwoju Geotermii w Polskich Miastach«. W związku z tym nie było podstaw do ograniczania zakresu badawczego przez wprowadzanie takiego kryterium”. Zastępca Dyrektora podał również, że: „PIG-PIB informację o przybliżonym zakresie realizacji zadania o nazwie »Koncepcja Rozwoju Geotermii w Polskich Miastach« pozyskał od Ministerstwa Środowiska pismem z dnia 30 sierpnia 2016 r. Należy zaznaczyć, że pracownicy PIG-PIB posiadali wiedzę o planach realizacji takiego zadania wcześniej, jednak wiedza ta ograniczała się jedynie do tego, że zdanie o takim tytule jest planowane do realizacji przez Polskie Stowarzyszenie Geotermiczne. Wiedzę tę pozyskali uczestnicząc w wydarzeniach branżowych”.

(akta kontroli str. 931)

Minister Klimatu i Środowiska w toku kontroli NIK podał⁵³, m.in. że „pismem z 12 marca 2015 r. Główny Geolog Kraju informował Dyrektora PIG-PIB o inicjatywie Polskiego Stowarzyszenia Geotermicznego dotyczącej Koncepcji Rozwoju Geotermii w Miastach. Dyskutowany był zarówno mechanizm realizacji Koncepcji w ramach zadania ciągłego PSG (...), jak i szacowano koszty realizacji pierwszych dwóch etapów Koncepcji. Należy zatem założyć, że składając listę zadań PSG do zaopiniowania jej przez ministra właściwego do spraw środowiska w dniu 31 maja 2016 r., PIG-PIB posiadał wiedzę na temat Koncepcji Rozwoju Geotermii w Miastach”.

(akta kontroli str. 1241-1242)

⁵¹ Pismem nr G/070-16/2016/EM z 9 września 2016 r.

⁵² Tytuł zmodyfikowany: Ocena potencjału energetycznego i surowcowego wód termalnych i leczniczych w wybranych obszarach zurbanizowanych wraz z analizą geosrodowiskowych i ekonomicznych uwarunkowań ich zagospodarowania.

⁵³ Pismo z 27 lipca 2021 r.

Zgodnie ze wskazanym wyżej przez Ministra pismem z 12 marca 2015 r.⁵⁴, Główny Geolog Kraju zwrócił się do PIG o przygotowanie, na bazie załączonych materiałów dotyczących „Krajowego programu rozwoju geotermii w miastach” (będących efektem korespondencji i spotkań z Polskim Stowarzyszeniem Geotermalnym), zakresu i oszacowania rzeczywistych kosztów realizacji pierwszych dwóch etapów tego zadania. W załączonych materiałach znajdowała się m.in. notatka⁵⁵ ze spotkania przedstawicieli m.in. Ministerstwa, NFOSiGW i Polskiego Stowarzyszenia Geotermicznego, w której w podsumowaniu podano m.in., że: *„po analizie możliwości ewentualnego dofinansowania omawianego przedsięwzięcia wydaje się, że istnieje możliwość realizacji (przynajmniej etapu I, tj. przygotowanie i przeprowadzenie ankiety oraz etapu II, tj. analiza i ocena ankiety) w ramach zadania ciągłego Państwowej Służby Geologicznej pt. »Wsparcie działań Ministra Środowiska jako organu administracji geologicznej w postaci: ekspertyz, opinii, analiz, raportów i prezentacji dotyczących złóż pierwiastków promieniotwórczych, węgla, węglowodorów, metali oraz podziemnego składowania, energii geotermalnej, lokalizacji farm wiatrowych i elektrowni jądrowych oraz materiałów koncesyjnych – zadanie ciągłe PSG«”*. Ponadto podano, że (...) w związku z tym, że nie jest do końca jasne, na czym ma polegać realizacja etapu III, tj. opracowanie *»Krajowego programu rozwoju geotermii w miastach«*, w razie dalszego zainteresowania Stowarzyszenia przeprowadzeniem tego etapu, będzie istniała możliwość wykorzystania rezultatów wcześniejszych etapów do realizacji etapu III z innych źródeł finansowania”.

W ww. piśmie z 12 marca 2015 r. oraz załączonych do niego materiałach nie było informacji o fakcie zlecenia prac Stowarzyszeniu (i ich zakresie).

(akta kontroli str. 1449-1469)

W odpowiedzi na ww. pismo z 12 marca 2015 r. PIG przesłał⁵⁶ Głównemu Geologowi Kraju wymagane informacje, wskazując, że przewidywany przez Polskie Stowarzyszenie Geotermiczne koszt realizacji etapów I i II jest adekwatny do zaproponowanego zakresu prac.

(akta kontroli str. 1392, 1449-1469)

W toku kontroli NIK⁵⁷ Minister Środowiska i Klimatu podał ponadto, że: *„biorąc (...) pod uwagę, że pomysł realizacji Koncepcji Rozwoju Geotermii w Miastach był autorskim zamierzeniem Polskiego Stowarzyszenia Geotermicznego w Krakowie, a wyłonienie wykonawcy zadania (w przypadku jego dofinansowania) musiałoby nastąpić zgodnie z obowiązującą w MS Procedurą udzielania zamówień publicznych w Ministerstwie Środowiska oraz ustawą Prawo zamówień publicznych, ostatecznie DGK (Departament Geologii i Koncesji Geologicznych Ministerstwa Środowiska – przypis kontrolera NIK) nie złożył wniosku o dofinansowanie do NFOSiGW i odstąpił od realizacji zadania. Zadanie nie było więc finansowane ze środków NFOSiGW. Zgodnie z posiadaną w MKiŚ wiedzą, projekt pn. »Koncepcja Rozwoju Geotermii w Miastach« nie jest realizowany”*.

(akta kontroli str. 1241-1242)

Dyrektor Instytutu oraz pracownik PIG odpowiedzialny merytorycznie za zadanie, wyjaśniając przyczyny sformułowania propozycji wyłączenia z badań miejscowości z liczbą mieszkańców większą niż 50 tys. pomimo że Minister w swych wyżej opisanych uwagach z 30 sierpnia 2016 r., przy kwestii powielania prac z Polskim

⁵⁴ Nr DGS-II-473-50/9808/14/MJe.

⁵⁵ Z 19 lutego 2015 r.

⁵⁶ Pismem nr HLT-40-11/2015 z 27 marca 2015 r.

⁵⁷ Pismo z 27 lipca 2021 r.

Stowarzyszeniem Geotermicznym nie wskazał takiej konieczności⁵⁸, podali, że: „zadanie (...) zostało zaproponowane do realizacji w ramach Planu prac PSG 2017, uzgodnienia dotyczące zakresu rzeczowego i finansowego były prowadzone w roku 2016. Początkowo, w ramach materiałów dotyczących zadania, przekazanych do MŚ w piśmie PIG-PIB z dnia 31 maja 2016 r. (...) nie wskazano w ramach zakresu rzeczowego ograniczenia ilości mieszkańców, jako wyznacznika obszarów, które będą analizowane. Taka potrzeba pojawiła się we wrześniu 2016 r., po analizie pisma (...) (z 30 sierpnia 2016 r. – przypis kontrolera NIK). W wymienionym powyżej piśmie wskazano, iż należy doprecyzować kryteria doboru miast, i może to być np. analiza miast powyżej 50 000 mieszkańców, przy jednoczesnym uniknięciu powielania wykonanych prac, związanych z przygotowaniem dla Ministra Jędryska notatką, czy też zadaniem »Koncepcja Rozwoju Geotermii w Polskich Miastach«, które według informacji z pisma zostało w większości wykonane. Analizując powyższe informacje, należy zauważyć, iż na etapie przygotowywania zakresu rzeczowego i finansowego zadania (...) nie były znane miasta, których dotyczyć będzie »Koncepcja Rozwoju Geotermii w Polskich Miastach«. Przekazany do PIG-PIB w 2015 r. zarys planowanych do realizacji prac w projekcie pt. »Koncepcja Rozwoju Geotermii w Polskich Miastach« nie zawiera powyższych informacji, natomiast w piśmie DNG-wnsg.0324.4.2016.BB z dnia 30.08.2016 r. znajduje się informacja, iż »...według analiz Stowarzyszenia ponad 100 miast polskich spełnia warunek potencjalnego dostępu do zasobów energii geotermalnej, z możliwością wykorzystania ich do celów grzewczych...«. Założono, że w zbiorze 100 miast, które zostaną poddane analizie w ramach »Koncepcji«, ze względu na dostęp do komunalnych ciepłowni oraz sieci ciepłowniczych, znajdują się przede wszystkim miasta powyżej 50 tysięcy mieszkańców. W wyżej wymienionym piśmie została również przekazana informacja, że zakres zadania planowanego do realizacji przez PIG-PIB »...wydaje się być zbliżony do zadania prezentowanego w ostatnich latach przez Polskie Stowarzyszenie Geotermiczne (PSG) o nazwie Koncepcja Rozwoju Geotermii w Polskich Miastach, które jest obecnie na etapie uzyskiwania środków finansowych na realizację końcowych etapów prac...«, »... Należy zatem stwierdzić, iż zakres prac, który proponuje PIG-PIB w opiniowanym zadaniu, został już wykonany przez Polskie Stowarzyszenie Geotermiczne w pierwszych etapach realizacji Koncepcji. Nie jest zasadne powielanie tych tematów...«. W pierwotnej wersji zadania (...) PIG-PIB nie wprowadzał kryterium liczby mieszkańców. Biorąc pod uwagę zalecenie Ministerstwa, iż należy doprecyzować zakres prac, aby nie powielać tych wykonanych przy realizacji notatki pt. »Informacja dla Pana Ministra Mariusza Oriona Jędryska - Głównego Geologa Kraju nt. warunków geotermalnych w miastach powyżej 50 tysięcy mieszkańców«, jak również robocze rozmowy z pracownikami Ministerstwa, oraz informację zawartą w piśmie (...) z dnia 30.08.2016 r., że Polskie Stowarzyszenie Geotermiczne wykonało już zaproponowany przez PIG-PIB zakres prac i że nie należy ich dublować wykluczono z zakresu rzeczowego zadania zaproponowanego do realizacji w ramach Planu prac PSG na 2017 r. 86 miast liczących powyżej 50 tysięcy mieszkańców, proponując wykonanie prac analitycznych dla obszarów zurbanizowanych, poniżej 50 tys. mieszkańców. Zaproponowane w karcie zadania rozwiązanie zostało przez Ministerstwo zaakceptowane i zostało w całości zgodnie z przyjętymi założeniami zrealizowane”.

(akta kontroli str. 1444-1447)

⁵⁸ A wręcz przeciwnie wskazał miasta powyżej 50 000 mieszkańców jako kryterium doboru miast, mających być przedmiotem analizy.

W toku dalszych uzgodnień dotyczących Planu prac PSG na 2017 r. PIG podał⁵⁹, że koszt zadania został zmniejszony z kwoty 3.830.000 zł do kwoty 2.809.000 zł głównie z uwagi na dostosowanie zakresu rzeczowego tematu do wytycznych Ministerstwa Środowiska – „w zadaniu przyjęto kryteria wyboru poligonów badawczych w taki sposób, aby nie dochodziło do dublowania prac z realizowanym przez Polskie Stowarzyszenie Geotermiczne projektem »Koncepcja Rozwoju Geotermii w Polskich Miastach«. (...) W efekcie zmniejszeniu ulegnie liczba poligonów badawczych rozważanych do realizacji, co znacząco wpłynie na zmniejszenie wyceny kosztów całkowitych zadania. Ponadto w oparciu o uzyskaną odpowiedź na zapytanie ofertowe dotyczące wielkości kosztów badań stanu technicznego »starych« otworów wiertniczych udało się doprecyzować kwotę przewidzianą na te badania. Koszty całkowite tego zadania zostały również obniżone po uwzględnieniu możliwości wykorzystania danych monitoringowych PIG do analizy hydrogeochemicznej”.

(akta kontroli str. 274)

Minister pismem z 7 grudnia 2016 r.⁶⁰ wniósł kolejne uwagi dotyczące m.in. konieczności doboru kryterium wyboru miast objętych zadaniem oraz konieczności doprecyzowania zakresu ilościowego zadania (liczba miast i rejonów, które mają być objęte analizą, ilość i kryteria wyboru ujęć poddanych analizie hydrogeochemicznej i ekonomicznej oraz podlegających inwentaryzacji).

(akta kontroli str. 280-283)

W odpowiedzi PIG, pismem z 22 grudnia 2016 r.⁶¹, złożył kolejne wyjaśnienia, przesyłając jednocześnie plan pracy PSG (zaakceptowany przez Ministra pismem z 30 grudnia 2016 r.), w którym ostatecznie ujęto zadanie pn. *Ocena potencjału energetycznego i surowcowego wód termalnych i leczniczych w wybranych obszarach zurbanizowanych wraz z analizą geosrodowiskowych i ekonomicznych uwarunkowań ich zagospodarowania*⁶² z 36 miesięcznym terminem realizacji (rozpoczęcie w II kwartale 2017 r.⁶³) o wartości 2.809.000 zł⁶⁴.

(akta kontroli str. 285-373, 1520-1524)

W toku kontroli NIK, Prezes Polskiego Stowarzyszenia Geotermicznego podała m.in. że projekt pn. *»Koncepcja Rozwoju Geotermii w Polskich Miastach«* nie był realizowany przez Stowarzyszenie i nie był finansowany przez żaden podmiot jako projekt (zadanie), a stanowił jedynie społeczną propozycję prezentowaną podczas spotkań z przedstawicielami ministerstw jako jedna z możliwości rozwoju wykorzystania geotermii w miastach.

(akta kontroli str. 1548-1551)

b) Zapewnienie finansowania:

Instytut w dniu 23 października 2017 r. złożył w NFOŚiGW wniosek o dofinansowanie przedsięwzięcia w formie dotacji⁶⁵, w którym ujęto pięć zadań, w tym kontrolowane zadanie o wartości 1.774.974 zł oraz w odrębnej

⁵⁹ Pismo nr G/070-19/2016/EM z 21 września 2016 r.

⁶⁰ Nr DNG-wngs.0324.4.2016.BB.

⁶¹ Nr G/070-54/2016/EM.

⁶² Zgodnie z kartą informacyjną zadania.

⁶³ Minister, pismem nr DNG-wnsg.0324.6.2017.BB z 1 sierpnia 2017 r. zaakceptował propozycję PIG zmiany terminu rozpoczęcia zadania na 1 lipca 2017 r. (z uwagi na dopasowanie zakresu prac i poziomu ponoszonych na ich realizację kosztów/wydatków do możliwości finansowych płatnika (NFOŚiGW).

⁶⁴ W tym planowane nakłady w poszczególnych latach: 2017 r. – 485 000 zł, 2018 r. – 1.087.000 zł, 2019 r. – 1.101.000 zł i 2020 r. – 136.000 zł.

⁶⁵ Wniosek został zarejestrowany w NFOŚiGW pod nr 1230_2017 (dalej: wniosek). Termin złożenia wniosku wynikał m.in. z przeprowadzonej weryfikacji wydatków niezbędnych na realizację zadań służby geologicznej.

szóstej pozycji tzw. prace kooperacyjne niezbędne do realizacji zadania pn. *Zadania państwa wykonywane przez PSG w zakresie rozpoznania budowy geologicznej kraju dla ustalania zasobów złóż kopalin i odnowienia bazy surowcowej realizowanej od 2017 r.* o wartości 1.129.854 zł⁶⁶. Łącznie wniosek opiewał na kwotę 6.671.996 zł (całkowity koszty przedsięwzięcia równy wysokości kosztów kwalifikowanych do dofinansowania), w tym koszt wybranego do kontroli zadania wynosił 2.734.974 zł⁶⁷.

(akta kontroli str. 374-418, 927, 932-933, 1354-1382)

W dniu 29 grudnia 2017 r. PIG otrzymał z NFOŚiGW pismo⁶⁸ zobowiązujące do ustosunkowania się do uwag wniesionych do treści wniosku przez Ministra pismem z 19 grudnia 2017 r.⁶⁹ Minister wniósł m.in. o doprecyzowanie opisu rzeczowego przedsięwzięcia oraz o zapewnienie Ministrowi możliwości zaopiniowania efektu rzeczowego zadania.

(akta kontroli str. 425-429)

W odpowiedzi udzielonej pismem z 17 stycznia 2018 r.⁷⁰ PIG poinformował m.in. o uszczegółowieniu opisu planowanego efektu rzeczowego, Minister pismem z 15 lutego 2018 r.⁷¹ poinformował o akceptacji wprowadzonych zmian, zwracając jednak uwagę na brak odniesienia się przez PIG do wniosku o zapewnienie Ministrowi możliwości zaopiniowania efektu rzeczowego zadania. O realizacji tego wniosku PIG poinformował Ministra pismem z 28 lutego 2018 r.⁷² W odpowiedzi Minister, pismem z 15 marca 2018 r.⁷³ stwierdził, że zapewnienie możliwości zaopiniowania efektu rzeczowego przez Ministra zagwarantuje wyłącznie przekazanie go przed terminem jego osiągnięcia/potwierdzenia. W odpowiedzi PIG pismem z 27 marca 2018 r.⁷⁴ poinformował, że termin osiągnięcia efektu rzeczowego jest równoznaczny z zaakceptowaniem przez Głównego Geologa Kraju efektu rzeczowego oraz sprawozdania końcowego z realizacji zadania. Termin potwierdzenia osiągnięcia efektu rzeczowego jest dodatkowym miesiącem na przygotowanie przez PIG pozostałych dokumentów do NFOŚiGW, które potwierdzają zrealizowanie umowy i są podstawą do wypłacenia ostatniej kwoty stanowiącej 5% wydatkowanych środków umowy. PIG zadeklarował, że efekt rzeczowy zadania zostanie przedstawiony do akceptacji Głównego Geologa Kraju nie później niż dwa miesiące po zakończeniu realizacji zadania (tj. do 31 sierpnia 2020 r.). W związku z powyższym PIG wniósł o akceptację terminu osiągnięcia efektu rzeczowego na 31 grudnia 2020 r. (sześć miesięcy po zakończeniu realizacji zadania) oraz terminu potwierdzenia osiągnięcia efektu rzeczowego na 31 stycznia 2021 r. Minister, pismem z 11 maja 2018 r.⁷⁵ pozytywnie zaopiniował celowość dofinansowania przedsięwzięcia (poprzez udzielenie PIG dotacji równej 100% kosztów kwalifikowalnych przedsięwzięcia, do wysokości 6.671.996 zł, ze środków NFOŚiGW), przy uwzględnieniu pierwotnych terminów osiągnięcia

⁶⁶ Koszty podwykonawstwa dla badanego zadania (960.000 zł) oszacowano na podstawie ofert podwykonawców.

⁶⁷ Kwota szacowana na realizację zadania została zmniejszona z 2.809.000 zł w związku z aktualizacją katalogu kosztów bezpośrednich, związanych z aktualizacją kosztów użytkowania samochodów służbowych oraz zmianą sposobu naliczania kosztów pośrednich oraz w związku z aktualizacją wielkości środków niezbędnych do przeprowadzenia prac kooperacyjnych.

⁶⁸ Nr N-1341-2017 z 22 grudnia 2017 r.

⁶⁹ Nr DNG-wnsg.0771.984.2017.WK.

⁷⁰ Nr GSK-185/108/2018/JPI.

⁷¹ Nr DNG-wnsg.0771.984.2017.WK.

⁷² Nr GSK-070/400/2018/SJI (w którym PIG zapewnił, że efekty rzeczowe każdego z zadań przedsięwzięcia zostaną przedstawione Ministrowi do akceptacji).

⁷³ Nr DNG-wnsg.0771.984.2017.WK.

⁷⁴ Nr GSK-070/491/2018/JPI.

⁷⁵ Nr DNG-wnsg.0771.984.2017.WK.

efektu rzeczowego ujętych we wniosku⁷⁶. NFOŚiGW, pismem z 6 czerwca 2018 r.⁷⁷, zaprosił przedstawicieli PIG na spotkanie mające na celu uszczegółowienie złożonego wniosku o udzielenie dofinansowania. W odpowiedzi na wątpliwości NFOŚiGW co do wniosku o dofinansowanie, PIG pismem z 22 czerwca 2018 r.⁷⁸ złożył wyjaśnienia dot. m.in. kryterium wyboru lokalizacji badań. NFOŚiGW pismem z 12 lipca 2018 r.⁷⁹ poinformował o wyrażeniu zgody przez Zarząd NFOŚiGW na udzielenie dotacji, a pismem z 3 sierpnia 2018 r. o zatwierdzeniu zgody Zarządu przez Radę Nadzorczą NFOŚiGW.

(akta kontroli str. 430-477)

W dniu 10 sierpnia 2018 r. pomiędzy NFOŚiGW i PIG zawarto umowę⁸⁰ o dofinansowanie w formie dotacji przedsięwzięcia obejmującego wybrane do szczegółowego badania zadanie.

(akta kontroli str. 478-509)

c) Realizacja zadania:

Pismem z 13 grudnia 2018 r. PIG zwrócił się do Ministra oraz NFOŚiGW o m.in. przeniesienie części środków przewidzianych do wykorzystania w 2018 r. na prace własne w zadaniu na kolejne lata (2019-2020) z uwagi na przedłużającą się procedurę podpisania umowy na realizację przedsięwzięcia. W piśmie wskazano, że procedura ta trwała rok, co skutkowało koniecznością prefinansowania⁸¹ zaplanowanych prac, a w konsekwencji ograniczonym zakresem ich realizacji. Spowodowało to mniejsze wydatkowanie środków w okresie od 1 lipca 2017 r. do 1 lipca 2018 r. Realizację zaplanowanych zadań rozpoczęto w pełnym wymiarze od chwili podpisania umowy, tj. od 10 sierpnia 2018 r. jednak nie było możliwości pełnego wykorzystania całości zaplanowanych środków, do końca 2018 r. PIG stwierdził, że środki te zostaną wydatkowane w kolejnych latach na realizację prac, które nie zostały wykonane wcześniej z powodu braku potrzebnych danych pochodzących od wykonawcy kooperacyjnego. Instytut poinformował o trwającej procedurze przetargowej wyłonienia wykonawcy kooperacyjnego, która powinna się zakończyć do końca stycznia 2019 r., co pozwoli m.in. na realizację analiz: hydrogeologicznej, hydrogeochemicznej oraz dokonanie szacowania zasobów geotermalnych. Podano, że wyniki tych analiz są niezbędne do realizacji dalszych etapów zadania polegających na wyborze najbardziej korzystnych gospodarczo lokalizacji dla ciepłowni geotermalnych.

Aneks nr 1/127 z 18 marca 2019 r. uwzględniono ww. wniosek PIG.

(akta kontroli str. 510-526)

Aneks nr 2/518 z 10 sierpnia 2020 r. na wniosek PIG⁸² rozszerzono m.in. zakres merytoryczny zadania o zestawienie wyników dotychczasowego rozpoznania geologicznego i hydrogeologicznego (archiwalne dokumentacje hydrogeologiczne, geologiczne, złożowe i geofizyczne, oraz inne opracowania i publikacje) w wydzielonych rejonach Dolnego Śląska i Opolszczyzny (blok karkonosko-izerski,

⁷⁶ Data zakończenia przedsięwzięcia: 30 czerwca 2020 r., termin osiągnięcia efektu rzeczowego: 30 wrzesień 2020 r., termin potwierdzenia osiągnięcia efektu rzeczowego: 31 październik 2020 r.

⁷⁷ Nr NFOŚiGW-DZG.4313.38.2017.15 (wpływ do PIG 11 czerwca 2018 r.).

⁷⁸ GSK-070/905/2018/PJl.

⁷⁹ Nr NFOŚiGW-DZG.4313.38.2017.19.

⁸⁰ Nr 181/2018/Wn-07/FG-sm-dn/D.

⁸¹ Kwota środków własnych PIG poniesionych na prefinansowanie realizacji zadania przed zawarciem umowy o dofinansowanie (10 sierpnia 2018 r.) wyniosła 156.398,28 zł.

⁸² Pismo nr GSK-070/728/2019/JPo z 24 maja 2019 r. Minister, pismem nr DNG-WNSG.2163.181.2018.UP z 1 października 2019 r., wyraził zgodę na realizację opracowania dot. wyników dotychczasowego rozpoznania geologicznego i hydrogeologicznego w wydzielonych rejonach Dolnego Śląska i Opolszczyzny.

Sudety środkowe i wschodnie oraz blok przedsudecki) wraz ze wskazaniem w ich obrębie lokalizacji stref, w których takie rozpoznanie należy uzupełnić w zakresie występowania wód termalnych i możliwości pozyskiwania energii geotermalnej⁸³. W uzasadnieniu wniosku PIG wskazał, że dotychczasowy zakres zadania jest ograniczony zasięgiem występowania mezozoicznych zbiorników geotermalnych Niżu Polskiego, a aby w pełni zagospodarować potencjał geotermalny kraju (co przewiduje Polityka Surowcowa Państwa), należy podjąć działania w pozostałych obszarach perspektywicznych. Aneks nr 2/518 określono również nowy termin zakończenia realizacji przedsięwzięcia (wszystkich zadań objętych umową) na 30 listopada 2020 r. (termin zakończenia badanego zadania nie uległ zmianie) oraz termin osiągnięcia efektu rzeczowego na 30 kwietnia 2021 r.

(akta kontroli str. 527-556, 1275-1276)

Aneks nr 3/660 z 10 września 2020 r., w związku z obostrzeniami wynikającymi z pandemii COVID-19, konferencję, na której miały zostać zaprezentowane wyniki zadania zastąpiono przygotowaniem dwóch prezentacji w postaci nagrań filmowych oraz opracowaniem materiałów prezentujących wyniki zadania do publikacji na stronie internetowej (11 prospektów)⁸⁴.

(akta kontroli str. 557-571)

Aneks nr 4/561 z 19 kwietnia 2021 r. zaktualizowano koszt zadania w zakresie prac własnych do wysokości 1.363.951,50 zł⁸⁵, co jak podano⁸⁶ wynikało z faktu, iż trwające na bieżąco konsultacje i spotkania robocze między PIG a AGH pozwoliły na wypracowanie nowatorskich metod obliczeniowych poziomu emisji w lokalizacjach perspektywicznych dla ciepłowni geotermalnych. Zastosowanie tych metod istotnie skróciło prace konieczne do wyliczenia wskaźników emisji równoważnej w odniesieniu do zapotrzebowania na energię. Ponadto, zaoszczędzone środki spowodowane były przekazaniem (przez kooperanta) wysokiej jakości merytorycznej i redakcyjnej prospektów informacyjnych dla 11 lokalizacji. Materiały te, ze względu na swoją jakość, nie wymagały wcześniej zakładanych prac sprawdzających i redakcyjnych w dziale publikacji, celem przygotowania ich do wersji drukowanej. W uzasadnieniu podkreślono, że oszczędności nie wynikają z ograniczenia zakresu prac, a wyłącznie mniejszych niż pierwotnie planowano nakładów pracy (osobogodzin w ramach prac własnych), ze względu na wysoką jakość materiałów przekazanych przez AGH. Termin zakończenia całego Przedsięwzięcia określono na 1 kwietnia 2021 r.⁸⁷, a osiągnięcie efektu rzeczowego na 1 września 2021 r.

(akta kontroli str. 572-583)

Łączny koszt realizacji zadania wyniósł 1 913 951,50 zł (w tym prace własne: 1 363 951,50 zł oraz prace podwykonawców: 550 000 zł) i został on zrefundowany ze środków NFOŚiGW. Badanie wybranej próby wydatków w łącznej kwocie 361 676,31 zł (19% kosztu zadania) wykazało, że zostały one poniesione na cele związane z realizacją zadania i były odpowiednio udokumentowane. Wydatki te

⁸³ Z terminem realizacji do 30 czerwca 2020 r., z tym że termin zakończenia całego Przedsięwzięcia określono na 30 listopada 2020 r., a osiągnięcie efektu rzeczowego na 30 kwietnia 2021 r. Koszt prac własnych zwiększono z kwoty 1.774.974 zł do kwoty 2.165.758 zł.

⁸⁴ Koszty w zakresie prac własnych zadania zmniejszono do 1.538.104,58 zł z uwagi na m.in. nowatorskie rozwiązania zastosowane przez podwykonawcę prac kooperacyjnych pozwalające zaoszczędzić część środków przewidzianych na prace własne, a także z uwagi na odwołanie organizacji konferencji.

⁸⁵ W stosunku na aneksu nr 3 nastąpiło zmniejszenie kosztu o 174.153,08 zł.

⁸⁶ Pismo nr GSK-070/1422/2020/MK z 30 listopada 2020 r.

⁸⁷ Aneks wszedł w życie w dniu zawarcia, z mocą obowiązującą od 1 grudnia 2020 r.

składały się głównie z kosztów wynagrodzeń osobowych, kosztów pośrednich oraz kosztów podwykonawstwa.

(akta kontroli str. 132-133, 704-841, 1279-1286)

Prace podwykonawcze obejmowały przegląd i analizę danych dotyczących warunków geologicznych, hydrogeologicznych i termicznych perspektywicznych zbiorników geotermalnych Niżu Polskiego, w celu wyznaczenia lokalizacji rejonów optymalnych dla zagospodarowania potencjału zasobowego i energetycznego wód, określenie na wyznaczonych obszarach perspektywicznych stanu skażenia powietrza na skutek niskiej emisji, analizę wariantową wykorzystania wód termalnych i termalnych leczniczych w celach ciepłowniczych, rekreacyjnych i balneoterapeutycznych w wytypowanych lokalizacjach, analizę geośrodowiskowo-ekonomicznych uwarunkowań optymalnego wykorzystania wód i energii geotermalnej dla ciepłownictwa i zastosowań uzupełniających, propozycje projektów pilotowych w Polsce na podstawie wyników raportu oraz współpracę przy opracowaniu raportu końcowego z realizowanego projektu. Podwykonawca – Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie (Wydział Geologii, Geofizyki i Ochrony Środowiska)⁸⁸ został wybrany w wyniku rozstrzygnięcia postępowania przetargowego zorganizowanego przez PIG w trybie przetargu nieograniczonego⁸⁹. Oferta podwykonawcy została wybrana spośród dwóch złożonych ofert. Umowę z podwykonawcą zawarto 4 lutego 2019 r. Prace zostały wykonane przez AGH w terminie określonym w §2 umowy, tj. etap 1 do 15 czerwca 2019 r. i etap 2 do 15 grudnia 2019 r. Z odbioru każdego etapu prac sporządzono protokół odbioru, stanowiący podstawę do obciążenia PIG fakturami wystawionymi przez podwykonawcę.

(akta kontroli str. 842-875, 1491)

d) Efekt rzeczowy:

Podstawowym celem zadania było opracowanie raportu zawierającego informacje o optymalnych lokalizacjach dla wykorzystania wód termalnych i termalnych-leczniczych z punktu widzenia opłacalności ekonomicznej, z uwzględnieniem powstającego efektu ekologicznego. Raport miał m.in. obejmować opracowania o charakterze studium wykonalności dla przedsięwzięć geotermalnych w wytypowanych miejscowościach, sporządzone w oparciu o przyjętą metodykę, mogące służyć jako podstawy dla przyszłej realizacji projektów geotermalnych.

(akta kontroli str. 447, 449)

Według umowy o dofinansowanie przedsięwzięcia jednym z efektów rzeczowych zadania miała być również konferencja prezentująca wyniki przeprowadzonych prac przeznaczona dla przedstawicieli jednostek administracji samorządowej – miast i gmin położonych na obszarach o stwierdzonym największym potencjale geotermalnym, na której miały być przedstawione kierunki działań służące optymalnemu zagospodarowaniu potencjału wód termalnych, a także lokalizacje na Niżu Polskim, w których rekomendowane będzie wykonanie otworów rozpoznawczych.

(akta kontroli str. 507)

Pismem z 2 kwietnia 2020 r.⁹⁰ PIG zwrócił się do Głównego Geologa Kraju o przełożenie terminu organizacji konferencji na drugą połowę 2020 r., z uwagi na

⁸⁸ Dalej: „AGH”.

⁸⁹ Nr NZ-240-68/2018. Ogłoszenie o zamówieniu zamieszczono w Biuletynie Zamówień Publicznych oraz na stronie internetowej PIG w dniu 12 grudnia 2018 r.

⁹⁰ Nr GSK-070/581/2020/JPo.

zagrożenie epidemiologiczne w kraju, jednocześnie proponując przygotowanie pism dotyczących zmian warunków umowy - uwzględniających nowe terminy zakończenia realizacji zadania.

(akta kontroli str. 878-879)

W odpowiedzi Dyrektor Departamentu Nadzoru Geologicznego Ministerstwa Środowiska⁹¹ poinformował⁹², że biorąc pod uwagę termin zakończenia zadania przypadający na 30 czerwca 2020 r. oraz fakt, że konferencja znajduje się w zakresie rzeczowym zadania, powinna odbyć się ona w terminie do 30 czerwca 2020 r., a zatem przed terminem zakończenia zadania. Dyrektor DNG wskazał jednocześnie, że zważywszy na aktualną sytuację związaną ze stanem epidemii w kraju, nie będzie możliwe odbycie się przedmiotowej konferencji w tym terminie. Nie jest również pewne kiedy organizacja tak dużego wydarzenia będzie możliwa. Celem zachowania i dotrzymania zakładanego terminu zakończenia zadania (30 czerwca 2020 r.) oraz terminu osiągnięcia efektu rzeczowego zadania (30 listopada 2020 r.), a także biorąc pod uwagę stan epidemii Dyrektor DNG wniósł o rozważenie możliwości przeprowadzenia konferencji w formie videospotkania lub ewentualnie przygotowania materiałów informacyjnych, które mogłyby zastąpić konferencję.

(akta kontroli str. 880-882)

Pismem z 13 maja 2020 r.⁹³ PIG zaproponował przeprowadzenie konferencji w formule online, wskazując jednocześnie, że jej nadrzędnym celem jest przekazanie wytypowanym samorządom informacji o możliwościach zagospodarowania ich potencjału geotermalnego. PIG zaproponował, aby ww. konferencja składała się z trzech części: otwarcie konferencji i przemówienia okolicznościowe, przedstawienie efektu rzeczowego zadania (prezentacja pokazująca metodykę badawczą oraz parametry złożowe i ekonomiczne we wszystkich 11 lokalizacjach) oraz panel dyskusyjny z udziałem m.in. przedstawicieli wytypowanych 11 samorządów. Ponadto PIG wskazał, że w efekcie wykonanych prac zostały opracowane prospekty informacyjne dla każdej z lokalizacji, informujące w sposób przystępny o parametrach złożowych i ekonomicznych potencjalnych inwestycji. Prospekty te będą miały atrakcyjną szatę graficzną i będą informować o potencjale geotermalnym w wytypowanych lokalizacjach. Z uwagi na to PIG zaproponował, aby ww. materiały zostały zamieszczone na stronach internetowych.

(akta kontroli str. 880-882)

Pismem z 24 czerwca 2020 r.⁹⁴, w nawiązaniu do spotkania z 8 czerwca 2020 r., które odbyło się w siedzibie Ministerstwa Środowiska z udziałem przedstawicieli PIG i Ministerstwa, dotyczącego braku możliwości organizacji konferencji (mającej zgodnie z umową stanowić jeden z elementów efektów rzeczowych zadania) ze względu na sytuację epidemiczną w kraju, PIG zwrócił się do Ministra o wyrażenie zgody na wprowadzenie zmian w umowie dotacyjnej polegających na aktualizacji zakresu rzeczowego zadania poprzez zastąpienie konferencji przygotowaniem nagrań filmowych prezentujących najważniejsze zagadnienia realizowanego zadania oraz opracowaniem materiałów prezentujących wyniki zadania do publikacji

---

⁹¹ Dalej: „DNG”.

⁹² Pismem nr DNG-WNSG.2163.181.2018.MCK z 27 kwietnia 2020 r.

⁹³ Nr GSK-070/707/2020/MK.

⁹⁴ Nr GSK-070/917/2020/MK.

na stronie internetowej (prospekty). Minister pismem z 22 lipca 2020 r.⁹⁵ wyraził zgodę na ww. propozycje PIG.

(akta kontroli str. 563-571, 885-887)

Instytut terminowo⁹⁶ (31 lipca 2020 r.⁹⁷) przekazał Ministrowi efekt rzeczowy zadania w postaci:

1. Sprawozdania pn. *Ocena potencjału energetycznego i surowcowego wód termalnych i leczniczych w wybranych obszarach zurbanizowanych wraz z analizą geośrodowiskowych i ekonomicznych uwarunkowań ich zagospodarowania wraz z załącznikami:*

- załącznik nr 1 - Ocena zagrożeń związanych z emisją płynów i gazów w wytypowanych lokalizacjach;
- załącznik nr 2 - Analiza techniczna i ekonomiczna możliwości wykorzystania istniejących („starych”) otworów wiertniczych do celów eksploatacji wód termalnych w rejonie Niżu Polskiego;
- załącznik nr 3 - Pole geotermiczne i regiony geotermalne na Niżu Polskim;
- Wstępne studium techniczno-ekonomiczne wykorzystania wód termalnych⁹⁸ (11 szt.): Lesznów, Kutno, Mogilno, Murowana Goślina, Piaseczno, Police, Strzelno, Ślesin, Oborniki, Września, Zgierz;
- Materiały multimedialne (trzy prezentacje i pięć filmów z wypowiedziami ekspertów w dziedzinie geotermii).

2. Sprawozdania pn. *Zestawienie wyników dotychczasowego rozpoznania geologicznego i hydrogeologicznego (archiwalne dokumentacje hydrogeologiczne, geologiczne, złożowe i geofizyczne, oraz inne opracowania i publikacje) w wydzielonych rejonach Dolnego Śląska i Opolszczyzny (blok karkonosko-izerski, Sudety środkowe i wschodnie oraz blok przedsudecki) wraz ze wskazaniem w ich obrębie lokalizacji stref, w których takie rozpoznanie należy uzupełnić w zakresie występowania wód termalnych i możliwości pozyskiwania energii geotermalnej wraz z załącznikami:*

- załącznik nr 1 - Mapa granic niezrealizowanych projektów badań geologicznych na potrzeby określenia perspektywicznych rejonów i stref występowania wód termalnych;
- załącznik nr 2 - Mapa lokalizacyjna otworów z wodami termalnymi, leczniczymi, profili termometrycznych oraz innych otworów wykonanych bądź projektowanych dla poszukiwania wód termalnych;
- załącznik nr 3 - Mapa lokalizacyjna profili sejsmicznych, projektowanych, wykonanych, reinterpretowanych;
- załącznik nr 4 - Mapa lokalizacyjna profili magnetotellurycznych;
- załącznik nr 5 - Mapa lokalizacyjna profili VLF, projektowanych oraz wykonanych;
- załącznik nr 6 - Mapa lokalizacyjna badań geoelektrycznych skierowanych na poszukiwanie wód termalnych, projektowanych lub wykonanych;

⁹⁵ Nr DNG-WNSG.2163.181.2018.UP.

⁹⁶ Zgodnie z pkt 4 warunków szczególnych do umowy dotacyjnej termin zakończenia realizacji zadania określono na 30 czerwca 2020 r. Pismem nr DND-WNSG.0862.4.2019.AS z 18 grudnia 2019 r. Minister skierował do PIG prośbę o przesyłanie efektów rzeczowych w terminie nie później niż 1 miesiąc od zakończenia realizacji danego zadania, wskazując przy tym, że takie rozwiązanie pozwoli na bieżącą weryfikację tych efektów (biorąc pod uwagę rozbieżności pomiędzy terminem zakończenia realizacji danej umowy o dofinansowanie zadań, a terminami zakończenia poszczególnych tematów w niej ujętych).

⁹⁷ Pismo nr GSK-070/1064/2020/MK.

⁹⁸ Obejmujące charakterystykę miasta/gminy, ogólną charakterystykę rynku ciepłowniczego, koncepcję budowy ciepłowni geotermalnej, wstępną ocenę finansową, opis stanu środowiska i oddziaływania projektu na środowisko naturalne, prognozę stanu termodynamicznego i możliwości zagospodarowania wód termalnych oraz wnioski.

- załącznik nr 7 - Mapa lokalizacyjna innych (poza zawartymi na zał. 6) archiwalnych badań geoelektrycznych;
- załącznik nr 8 - Mapa lokalizacyjna badań spektrometrycznych;
- załącznik nr 9 - Mapa lokalizacyjna kamieniołomów opróbowanych na potrzeby pomiarów przewodności cieplnej oraz analiz chemicznych;
- załącznik nr 10 - Mapa lokalizacyjna archiwalnych datowań metodą Ar -Ar oraz kamieniołomów opróbowanych na potrzeby badań geochronologicznych;
- załącznik nr 11 - Mapa lokalizacji struktur tektonicznych wyznaczonych przy zastosowaniu różnych metod geofizycznych;
- załącznik nr 12 - Mapa lokalizacji przekrojów interpretacyjnych oraz nowych magnetycznych zdjęć uszczegółwiających;
- załącznik nr 13 - Zbiorcza mapa lokalizacji badań geofizycznych, geochronologicznych, hydrogeologicznych;
- załącznik nr 14 - Zbiorcza mapa struktur tektonicznych, stref perspektywicznych oraz wystąpień wód termalnych na tle mapy generowanego ciepła radiogenicznego.

(akta kontroli str. 588-657, 1491)

Jednocześnie Instytut zwrócił się pismem z 31 lipca 2020 r.⁹⁹ do Ministra o rozważenie możliwości poinformowania wymienionych w sprawozdaniu końcowym 11 samorządów, że w opinii PIG posiadają potencjał geotermalny, który może zostać wykorzystany do budowy ciepłowni, obiektów rekreacyjnych i leczniczych. Podano, że taka informacja powinna stać się inspiracją dla władarzy tych miejscowości, aby ubiegać się o wsparcie finansowe oferowane przez NFOŚiGW w programie pn. *Udostępnianie wód termalnych w Polsce* (termin składania wniosków upływa 30 września 2020 r.). Jak wskazano, udział w tym programie samorządów, których potencjał został już zbadany i określony, zagwarantuje skuteczne i efektywne wydatkowanie środków finansowych. Korzystnie wpłynie również na rozwój całego ciepłownictwa geotermalnego w Polsce.

(akta kontroli str. 658)

W odpowiedzi Dyrektor DNG poinformował¹⁰⁰, że upublicznione (tzn. zamieszczone na stronie internetowej PIG) mogą zostać jedynie informacje na temat każdej, wskazanej lokalizacji w postaci materiału o dużym poziomie ogólności i w dużym streszczeniu, dodatkowo z zaznaczeniem, że jest to materiał roboczy. Jednocześnie Dyrektor DNG poprosił o przygotowanie propozycji tych materiałów i przesłanie ich w celu akceptacji (dopiero zaakceptowany materiał będzie mógł zostać zamieszczony na stronie internetowej PIG, a informacja o jego zamieszczeniu przesłana samorządom).

(akta kontroli str. 659)

Zastępca Dyrektora Instytutu ds. służby geologicznej wyjaśnił, że *materiały te zostały przygotowane z sygnaturą wersja robocza i dostosowane do publikacji na stronie internetowej. Ostatecznie jednak prezentacja wyników zadania miała się odbyć na konferencji prasowej w Mszczonowie. W związku z powyższym zostały przygotowane prezentacje oraz artykuł na stronę internetową, prezentujące główne założenia zrealizowanego projektu jak i jego wyniki. Efektem prac była konferencja prasowa 16.09.2020 r. w Mszczonowie z udziałem Ministra Środowiska Michała Wosia, Wiceministra Klimatu Jacka Ozdoby oraz Wiceprezesa Zarządu ds. Rozwoju w PGNiG Arkadiusza Sekścińskiego. Na tej konferencji zostały przedstawione przez PIG-PIB efekty wyżej wymienionego zadania zgodnie z wytycznymi Ministerstwa*

⁹⁹ Pismem nr GZG-070-19/2020/MS2/969.

¹⁰⁰ Pismem nr DNG-WNSG.2163.181.2018.UP z 27 sierpnia 2020 r.

Środowiska tj. na dużym stopniu ogólności. W podobny sposób wyniki tego zadania zostały zaprezentowane również w wywiadzie prasowym z dnia 30.09.2020 r. w Monitorze Rynkowym.

(akta kontroli str. 939)

Pismem z 5 stycznia 2021 r.¹⁰¹ Dyrektor Nadzoru Geologicznego i Polityki Surowcowej zwrócił się do PIG o dokonanie korekt i uzupełnień w sprawozdaniach stanowiących efekt rzeczowy zadania i odesłanie poprawionego opracowania do 1 lutego 2021 r. celem jego weryfikacji przez Departament Geologii i Koncesji Geologicznych oraz Komisję Dokumentacji Hydrogeologicznych i wydania ostatecznej opinii w sprawie akceptacji efektu rzeczowego. Kolejnym pismem z 9 lutego 2021 r.¹⁰² Dyrektor DNG wniósł o korektę i uzupełnienie prospektów. W odpowiedzi na ww. pisma PIG w dniu 15 marca 2021 r.¹⁰³ odesłał opracowanie zawierające skorygowany efekt rzeczowy. Dyrektor DNG pismem z 21 kwietnia 2021 r.¹⁰⁴ wniósł o kolejne korekty i uzupełnienie (w terminie do 7 maja 2021 r.) opracowania *Ocena potencjału energetycznego i surowcowego wód termalnych i leczniczych w wybranych obszarach zurbanizowanych wraz z analizą geośrodowiskowych i ekonomicznych uwarunkowań ich zagospodarowania*, a pismem z 22 kwietnia 2021 r.¹⁰⁵ poinformował o braku uwag do opracowania *Zestawienie wyników dotychczasowego rozpoznania geologicznego i hydrogeologicznego (...)*. Pismem z 29 kwietnia 2021 r.¹⁰⁶ PIG przesłał Dyrektorowi DNG opracowanie (*Ocena potencjału energetycznego ...*) zawierające skorygowany efekt rzeczowy, wnosząc jednocześnie o wyrażenie zgody na przekazanie materiałów informacyjnych w postaci prospektów do wytypowanych w trakcie prac samorządów, wskazując, że w związku ze zbliżającą się kolejną edycją naboru wniosków do NFOŚiGW o wsparcie finansowe udostępniania wód termalnych¹⁰⁷ materiały te mogą pomóc samorządom w podjęciu ewentualnych decyzji inwestycyjnych. W odpowiedzi pismem z 13 maja 2021 r.¹⁰⁸ Dyrektor DNG wniósł o przesłanie poprawionego opracowania *Ocena potencjału energetycznego i surowcowego wód termalnych i leczniczych w wybranych obszarach zurbanizowanych wraz z analizą geośrodowiskowych i ekonomicznych uwarunkowań ich zagospodarowania* w formie papierowej i elektronicznej w wersji ostatecznej z 29 kwietnia 2021 r. w terminie do 1 czerwca 2021 r., nie ustosunkowując się do wniosku PIG dot. przekazania materiałów informacyjnych samorządom. Pismem z 31 maja 2021 r.¹⁰⁹ PIG przekazał wymagane opracowanie.

(akta kontroli str. 662-703, 1491)

W dniu 21 lipca 2021 r. Zastępca Dyrektora Instytutu ds. służby geologicznej wyjaśnił, że „*PIG-PIB nie otrzymał do dnia dzisiejszego informacji o zatwierdzeniu przedłożonego w dniu 31.07.2020 r. efektu rzeczowego przedmiotowego zadania (...), a zatem nie udostępnił go również interesariuszom, jakimi są jednostki*

¹⁰¹ Nr DNG-1.2163.181.2018.UP.

¹⁰² Nr DGNS-WPN.2163.181.2018.UP.

¹⁰³ Pismem nr GSK-070/485/2021/JPo.

¹⁰⁴ Nr DNGS-WPN.2163.181.2018.UP.

¹⁰⁵ Nr DNGS-WPN-2163.181.2018.UP.

¹⁰⁶ GSK-070/653/2021/JPo.

¹⁰⁷ Do zakończenia kontroli NIK NFOŚiGW nie ogłosił naboru wniosków o wsparcie finansowe udostępniania wód termalnych. Poprzedni nabór prowadzono w okresie od 15 kwietnia do 30 września 2020 r. w programie priorytetowym NFOŚiGW pn. „Udostępnianie wód termalnych w Polsce”, którego celem jest wsparcie jednostek samorządu terytorialnego w wykonywaniu prac i robót geologicznych związanych z poszukiwaniem i rozpoznawaniem złóż wód termalnych, umożliwiających wykorzystanie pozyskanego ciepła lub energii do ogrzewania.

¹⁰⁸ Nr DNGS-WPN.2163.181.2018.UP.

¹⁰⁹ GSK-070/831/2021/JPo.

samorządu terytorialnego w wytypowanych lokalizacjach. Materiały te zostaną upublicznione i przekazane do wytypowanych samorządów dopiero po ostatecznym zatwierdzeniu efektu rzeczowego zadania i zgodzie ze strony Ministerstwa Klimatu i Środowiska na ich publikację”.

(akta kontroli str. 938-939)

W dniu 17 września 2020 r. Instytut opublikował na swojej stronie internetowej informacje o konferencji prasowej, która odbyła się 16 września 2020 r. w Ciepłowni Geotermalnej w Mszczonowie z udziałem Ministra Środowiska, Wiceministra Klimatu oraz Wiceprezesa Zarządu ds. Rozwoju w PGNiG. Tematem konferencji był rozwój geotermii w Polsce. W ww. informacji podano, m.in. że „konferencja była (...) doskonałą okazją do zaprezentowania efektów zakończonego zadania Państwowej Służby Geologicznej realizowanego przez Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy (...). (...) Kierownik zadania przedstawił 11 lokalizacji na Niżu Polskim optymalnych dla budowy ciepłowni geotermalnych”.

(akta kontroli str. 1287-1299)

W toku kontroli NIK ustalono, że żadna z ww. 11 gmin nie otrzymała zaproszenia na ww. konferencję i tym samym ich przedstawiciele nie brali w niej udziału. Gminy te nie otrzymały również żadnej informacji, o wytypowaniu ich jako lokalizacji optymalnych dla budowy ciepłowni geotermalnych. Większość z tych gmin (osiem gmin, tj. 73%) nie podjęło działań mających na celu rozwój geotermii. Z pozostałych trzech gmin, Gmina Lesznowola z własnej inicjatywy aplikowała o środki do NFOŚiGW w ramach programu priorytetowego pn. *Udostępnianie wód termalnych w Polsce*, lecz jej wniosek został odrzucony na etapie oceny formalnej; Gmina Miasto Zgierz już w 2019 r. podjęła działania z zakresu oceny możliwości rozpoznania energii geotermalnej na terenie gminy, zlecone Instytutowi Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią PAN, a gmina Mogilno, z własnej inicjatywy podjęła rozmowy w zakresie możliwości rozwoju geotermii na jej terenie, jednak z uwagi na ograniczone możliwości finansowe nie rozpoczęto prac z tym związanych.

(akta kontroli str. 1300-1353)

Dyrektor Departamentu Nadzoru Geologicznego i Polityki Surowcowej Ministerstwa Klimatu i Środowiska pismem z 28 kwietnia 2021 r.¹¹⁰ skierowanym do Instytutu poinformował, że opinia dotycząca efektu rzeczowego jednego z zadań¹¹¹ objętego umową o dofinansowaniu przedsięwzięcia (innego niż objęte szczegółową kontrolą NIK) zostanie przesłana nie wcześniej niż w maju 2021 r., proponując jednocześnie, w związku z wydłużającym się procesem opiniowania oraz koniecznością wykonania dalszych prac przewidzianych w opisie ww. zadania, wydłużenie terminu jego realizacji do 30 października 2021 r.

(akta kontroli str. 1383)

W odpowiedzi na ww. pismo Instytut przesłał¹¹² propozycje zmian w umowie o dofinansowaniu całego przedsięwzięcia¹¹³, obejmujące m.in. zmianę terminu realizacji przedsięwzięcia z 1 kwietnia 2021 r. na 30 października 2021 r. oraz zmianę terminu osiągnięcia efektu rzeczowego przedsięwzięcia z 1 września 2021 r.

---

¹¹⁰ Nr DNGS-WPN.2163.181.UP.

¹¹¹ Zadanie nr 5 pn. *Program oceny stanu jakości i zasobów wód podziemnych zaliczonych do kopalin w celu ich ochrony i racjonalnego wykorzystania z uwzględnieniem zasad dokumentowania.*

¹¹² Pismem nr GSK-070/1008/2021/JPo z 7 lipca 2021 r.

¹¹³ Obejmującego wszystkie zadania w ramach umowy blokowej.

na 30 kwietnia 2022 r. Propozycje te zostały pozytywnie zaopiniowane przez Głównego Geologa Kraju¹¹⁴.

(akta kontroli str. 1384-1388)

W dniu 23 sierpnia 2021 r. Główny Geolog Kraju wyjaśnił m.in., że: „zgodnie z obowiązującymi Działaniami Nadzorczymi Ministra Środowiska wobec PIG-PIB z 31.05.2019 r. Dyrektor PIG-PIB jest zobligowany do przedłożenia do akceptacji ministra sprawozdania z realizacji przedsięwzięcia oraz przedłożenia efektu rzeczowego, dla każdego przedsięwzięcia, nie później niż miesiąc przed terminem przedłożenia tego sprawozdania NFOŚiGW, wynikającym z umowy zawartej pomiędzy PIG-PIB i NFOŚiGW. Zgodnie z warunkami umów o dofinansowanie przedsięwzięć wykonywanych w ramach zadań PSG na PIG-PIB spoczywa obowiązek uzyskania akceptacji ministra do sprawozdania z realizacji przedsięwzięcia, stanowiącego jeden z dokumentów potwierdzających osiągnięcie efektu rzeczowego. Akceptacji podlega jedynie sprawozdanie i jest równoznaczne z akceptacją efektu rzeczowego. W przypadku umów blokowych PIG-PIB przedkłada jedno sprawozdanie z realizacji całego przedsięwzięcia w terminie określonym w umowie. Wprowadzenie procedury akceptacji przez ministra efektów rzeczowych każdego zadania z umowy blokowej wymagałoby zarówno zmiany Działań nadzorczych, jak i warunków każdej z czynnych umów o dofinansowanie. Nie było to działanie pożądane i właściwe. Blokowanie zadań w jednej umowie zostało wprowadzone na prośbę PIG-PIB. Jednak działanie to, jak pokazał czas, nie sprawdza się w praktyce, ponieważ powoduje wiele problemów w prowadzeniu merytorycznym takiej umowy, czego przykładem jest m.in. przedmiotowa umowa, gdzie akceptacja sprawozdania końcowego z realizacji przedsięwzięcia i jego efektów rzeczowych zależy od jednego zadania w umowie, które ma najdłuższy czas realizacji. Obecnie, powrócono do wcześniejszej praktyki zawierania umów o dofinansowanie oddzielnie dla poszczególnych zadań”.

(akta kontroli str. 1489)

1.9 Umowy blokowe

Dyrektor Instytutu wyjaśniając przyczyny ujęcia w jednym wniosku o dofinansowanie w formie dotacji przedsięwzięcia dotyczącego pięciu zadań, zamiast ujęcia poszczególnych zadań w odrębnych wnioskach podał, że podpisywanie umów na realizację przedsięwzięć PSG (tzw. „umów blokowych”) zostało uzgodnione na etapie aktualizacji Planu prac PSG 2016. Według założeń, działanie takie miało na celu pogrupowanie zadań PSG w podziale wynikającym z art. 162 ust. 1 ustawy Prawo geologiczne i górnicze, redukcję liczby podpisywanych umów o dofinansowanie realizacji zadań PSG (a co za tym idzie przyspieszenie procesu i skrócenie czasu prefinansowania zadań ze środków własnych PIG-PIB), optymalizację procesu prowadzenia i rozliczania umów oraz zwiększenie liczby umów o dofinansowanie realizacji zadań realizowanych w trybie zaliczkowo-refundacyjnym (wg uzgodnień z 2016 r. umowy zaliczkowo-refundacyjne były podpisywane w przypadku kwoty umowy wyższej niż 8 mln zł).

(akta kontroli str. 926, 944-945)

W dniu 30 sierpnia 2016 r. Główny Geolog Kraju wyraził zgodę na proponowane przez PIG pogrupowanie tematów, dotyczących zadań państwowej służby geologicznej, przewidzianych do realizacji od 2016 r. w tzw. bloki tematyczne.

(akta kontroli str. 1492)

¹¹⁴ Pismo nr DNGS-WPN-2163.181.2018.UP z 16 lipca 2021 r.

NIK zwraca uwagę, że pomimo akceptacji przez Ministerstwo zaproponowanego przez Instytut grupowania zadań w ramach jednej umowy (tzw. umowy blokowej), Dyrektor Departamentu Nadzoru Geologicznego Ministerstwa Środowiska wskazywał¹¹⁵ na brak uzasadnienia dla takiej agregacji tematów oraz wskazywał, że problematyczna może się okazać późniejsza analiza i akceptacja sprawozdań końcowych z realizacji całego przedsięwzięcia, składającego się z kilku podzadań, podając, że jeśli choćby jedno podzadanie nie będzie realizowane zgodnie z harmonogramem rzeczowo-finansowym, to całe sprawozdanie końcowe nie będzie mogło zostać zaakceptowane. Wskazany wyżej problem zaistniał przy realizacji zadania objętego kontrolą NIK, po zakończeniu którego, pomimo działań podejmowanych przez Instytut¹¹⁶, jego efekty rzeczowe nie podlegały publikacji, z uwagi na nierozliczenie całej umowy blokowej.

(akta kontroli str. 945, 1393-1399, 1425)

Instytut, pismem z 26 czerwca 2020 r.¹¹⁷ skierowanym do Ministra, zaproponował odejście od zawierania umów składających się z pogrupowanych zadań tzw. „bloków” i zawnioskował o przywrócenie odrębnych umów dla poszczególnych zadań z Planu PSG na dany rok. Wskazano przy tym, że powyższe rozwiązanie wpłynie na skrócenie czasu opiniowania poszczególnych wniosków, usprawni akceptację wnioskowanych zmian warunków umowy oraz umożliwi wcześniejsze składanie rozliczeń i refundację kosztów, jak również pozwoli na przygotowanie sprawozdań końcowych niezwłocznie po zakończeniu realizacji zadania. Jak podano, *„Od 2016 r. zadania Państwowej Służby Geologicznej grupowane były w przedsięwzięcia tematyczne. Jednak dotychczasowe rozwiązanie utrudnia i znacznie wydłuża procedurę zmian warunków umów, wydłuża proces składania rozliczeń. Dodatkowo, pogrupowane zadania mają różne terminy zakończenia, a co za tym idzie różne terminy osiągnięcia efektów rzeczowych dla poszczególnych zadań. Powoduje to dodatkowe trudności na etapie przygotowywania sprawozdań końcowych dla zadań, które skończyły się wiele lat wcześniej”*. Minister, pismem z 2 października 2020 r.¹¹⁸ przychylił się do ww. propozycji Instytutu. W konsekwencji uzgadniając plan prac PSG na 2021 r. odstąpiono od praktyki blokowania zadań i powrócono do wcześniej stosowanego rozwiązania zawierania umów o dofinansowanie oddzielnie dla pojedynczych zadań.

(akta kontroli str. 1427, 1432-1438, 1489-1490)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, nie stwierdzono nieprawidłowości w badanym zakresie.

OCENA CZĄSTKOWA

Ocena cząstkowa jest tożsama z oceną ogólną kontrolowanej działalności, sformułowaną na podstawie ustaleń niniejszego obszaru.

¹¹⁵ Pismo nr DNG-wnsg.0771.7.2016.KŚ z 28 lipca 2016 r.

¹¹⁶ Polegających na składaniu w ministerstwie wniosków o akceptację sprawozdania końcowego z zadania, przed zakończeniem realizacji całej umowy o dofinansowaniu przedsięwzięcia.

¹¹⁷ Nr GSK-070/931/2020/AKO.

¹¹⁸ Nr DNG.WNSG.0321.1.2020.KO.

OBSZAR

2. Realizacja zadań zleconych państwowej służbie geologicznej przez ministra właściwego ds. środowiska, związanych z gospodarczym wykorzystaniem wód termalnych

Opis stanu faktycznego

W latach 2015-2021 Minister właściwy ds. środowiska powierzył PIG realizację 12 zadań na podstawie art. 162 ust. 2 ustawy pgg. Zakres merytoryczny tych zadań nie obejmował prac dotyczących rozpoznania krajowego potencjału energetycznego i surowcowego wód termalnych.

(akta kontroli str. 131-132)

Stwierdzone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

W związku z niepowierzeniem PIG do realizacji zadań z zakresu geotermii w trybie art. 162 ust. 2 ustawy pgg, NIK odstępuje od sformułowania oceny cząstkowej.

IV. Uwagi i wnioski

W związku z rezygnacją, w procesie planowania zadań państwowej służby geologicznej od 2021 r., z dotychczasowego grupowania zgłaszanych tematów w ramach realizacji jednej umowy, rozwiązaniem polegającym na zawieraniu umów o dofinansowanie oddzielnie dla pojedynczych zadań, Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag ani wniosków.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Delegatury NIK w Katowicach. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Katowice, dnia 4 października 2021 r.

Kontroler

Marcin Wesoły

Gł. specjalista kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli

Delegatura w Katowicach

.....